

Marcin Kasprzycki

Kadra Referatu ds. Bezpieczeństwa/ ds. Służby Bezpieczeństwa KP MO/KMiP MO w Nowym Sączu w latach 1957-1975

Organizacja i stan etatowy Referatu ds. Bezpieczeństwa/Referatu ds. SB

Wydarzenia z jesieni 1956 r. doprowadziły do zmian nie tylko na scenie politycznej PRL, ale wymusiły także reorganizację komunistycznych służb policyjnych. Pociągnęła ona za sobą znaczną redukcję etatów w aparacie bezpieczeństwa, która odbywała się w klimacie wrogości społeczeństwa wobec tej instytucji i jej pracowników¹.

Według ostatnich etatów obowiązujących przed likwidacją Urzędu Bezpieczeństwa w nowosądeckim aparacie bezpieczeństwa zatrudnionych było 42 funkcjonariuszy. PUdsBP w Nowym Sączu liczył 32 pracowników, z tego 2 w kierownictwie i 20 funkcjonariuszy operacyjnych, etat Oddziału V w Nowym Sączu² obejmował 10 stanowisk (kierownik, 8 funkcjonariuszy i sekretarka-maszynistka).

¹ Protokół zebrania kierowników jednostek Komitetu ds. Bezpieczeństwa i wojewódzkich urzędów ds. bezpieczeństwa publicznego oraz sekretarzy podstawowych organizacji partyjnych 14 XI 1956 r. [w:] *Aparat bezpieczeństwa w Polsce w latach 1954–1956. Taktyka, strategia, metody*, wybór i oprac. G. Majchrzak, A. Paczkowski, Warszawa 2011, s. 196–198; ANKr, 227, Protokoły posiedzeń Egzekutywy KW PZPR w Krakowie z załącznikami, 6 VII – 28 XII 1956 r., Protokół posiedzenia Egzekutywy KW PZPR nr 29/56, 28 X 1956 r., k. 265–266. Według danych od 1 XI 1956 do kwietnia 1957 r. zwolniono 9057 funkcjonariuszy, co stanowiło 38 proc. dotychczasowego stanu osobowego aparatu bezpieczeństwa (P. Piotrowski, *Służba Bezpieczeństwa w latach 1956–1975* [w:] *Aparat bezpieczeństwa w Polsce. Kadra kierownicza*, t. 2: 1956–1975, red. P. Piotrowski, Warszawa, 2006, s. 8).

² Oddział V w Nowym Sączu Wydziału V WUdsBP w Krakowie od 1 IV 1955 do 31 XII 1956 r. był jednostką UB wyłączoną ze struktury PUdsBP w Nowym Sączu, która zajmowała się zabezpieczeniem operacyjnym transportu kolejowego i samochodowego oraz związanych z nimi zakładów pracy. W zakresie „ochrony” transportu kolejowego jego działalność wykraczała poza granice pow. nowosądeckiego i obejmowała zarówno sąsiednie powiaty woj. krakowskiego (limanowski, nowotarski, Zakopane), jak i linię kolejową biegnącą przez woj. rzeszowskie.

Tak więc w nowosądeckim aparacie bezpieczeństwa tuż przed reorganizacją było zatrudnionych 31 funkcjonariuszy operacyjnych, wliczając w to kierownictwo, a tymczasem etat 036/11 wprowadzony na podstawie rozkazu organizacyjnego z 27 grudnia 1956 r. przewidywał dla Referatu ds. Bezpieczeństwa w Nowym Sączu łącznie 9 stanowisk, z tego 8, wliczając zastępcę komendanta, przypadło funkcjonariuszom operacyjnym. Redukcja zatrudnienia w nowosądeckiej Służbie Bezpieczeństwa wyniosła zatem w przypadku funkcjonariuszy operacyjnych aż 77,4 proc. w stosunku do stanu z końca 1956 r. (PUdsBP i Oddział V w Nowym Sączu)³.

Choć formalnie Komitet ds. Bezpieczeństwa Publicznego został rozwiązany 28 listopada 1956 r., zmiany organizacyjne w woj. krakowskim, w tym w Nowym Sączu, przeprowadzono na przełomie lat 1956 i 1957. Sprawy organizacyjne (etaty) zapowiedział rozkaz organizacyjny nr 020/org. ministra spraw wewnętrznych z 27 grudnia 1956 r., który nałożył na komendanta wojewódzkiego MO w Krakowie obowiązek zorganizowania jednostek SB na podległym terenie. Decyzje personalne dotyczące zatrudnienia dotychczasowych funkcjonariuszy UB w SB wydano 1 stycznia 1957 r.⁴

Jednym z czynników mających wpływ na pozostawienie funkcjonariuszy w służbie była ocena ich dotychczasowej pracy, ale narzucone stany etatowe zmusiły kierownictwo MSW do zwolnienia z resortu kilku tysięcy pracowników. O weryfikacji kadry w Nowym Sączu niewiele wiadomo. Nieliczne zachowane dokumenty odnoszące się do tego okresu wskazują, że przy ocenie przydatności do zreorganizowanej policji politycznej zwracano uwagę, przynajmniej werbalnie, na brak poważnych zarzutów odnoszących się do łamania „praworządności”⁵.

W ten sposób w Referacie ds. Bezpieczeństwa KP MO znaleźli się: por. Piotr Walczyk, jako zastępca komendanta powiatowego MO ds. bezpieczeństwa, funkcyj-

³ M. Kasprzycki, *Ludzie bezpieki w powiecie Nowy Sącz. Obsada Powiatowego Urzędu Bezpieczeństwa Publicznego/Powiatowego Urzędu do spraw Bezpieczeństwa Publicznego w Nowym Sączu w latach 1945–1956. Informator personalny*, Kraków 2009, s. 16–17, 19; AIPN Kr, 069/2, t. 1, Rozkazy organizacyjne i etaty Służby Bezpieczeństwa z lat 1956 i 1960, Etat nr 036/11 Referatu ds. Bezpieczeństwa KP MO w Nowym Sączu, k. 191–192.

⁴ W. Frazik, *Struktura organizacyjna Urzędu Bezpieczeństwa w województwie krakowskim w latach 1945–1956 w świetle aktów normatywnych* [w:] *Strażnicy sowieckiego imperium. Urząd Bezpieczeństwa i Służba Bezpieczeństwa w Małopolsce 1945–1990*, red. F. Musiał, M. Wenklar, Kraków 2009, s. 58. Zob. także przebieg służby w aneksie.

⁵ „Na przestrzeni ubiegłych lat nie miał tendencji do łamania praworządności” – tak o ppor. Kamieniarzu napisał w opinii kierownik PUdsBP por. Walczyk. Podobną opinię wyraził o chor. Malcu (AIPN Kr, 0154/837, Wniosek o pozostawienie w pracy operacyjnej ppor. Władysława Kamieniarza, Nowy Sącz, 12 XII 1956 r., k. 41; AIPN Kr, 0154/396, Wniosek do kierownika WUdsBP w Krakowie o pozostawienie chor. Jana Malca, Nowy Sącz, 14 XII 1956 r., k. 18). Na problem braku materiałów dotyczących weryfikacji kadry aparatu bezpieczeństwa na przełomie lat 1956 i 1957 uwagę zwracał m.in. Robert Klementowski (*idem, Służba Bezpieczeństwa na ziemi lwóweckiej (1957–1990)*, Wrocław 2009, s. 18; *idem, Zgorzelecka bezpieka 1945–1990*, Wrocław 2014, s. 184).

nariusze operacyjni – ppor. Marian Koziel⁶ i por. Józef Kordyl⁷ (z byłego Oddziału V w Nowym Sączu) oraz kpt. Władysław Kuciel⁸, ppor. Marian Lechowicz⁹, chor. Jan Malec¹⁰, ppor. Jan Uroda¹¹ i sekretarka sierż. Zofia Knapik¹² (wszyscy z byłego PUdsBP). Co najmniej w dwóch udokumentowanych przypadkach dotychczasowym funkcjonariuszom PUdsBP por. Walczyk proponował pozostanie w resorcie, ci jednak odmówili i wyrazili chęć odejścia (zresztą obaj do sądeckiej SB wkrótce wrócili)¹³.

-
- ⁶ Marian Koziel, s. Stanisława, ur. 19 VII 1929 r. w Starej Wsi, pow. Biała, pochodzenie robotnicze, wykształcenie: sześć klas szkoły powszechnej, zawód: tokarz, wyznanie rzymskokatolickie, od kwietnia 1945 r. członek ZWM (następnie ZMP), od września 1947 r. członek PPR (następnie PZPR), od 1946 r. członek ORMO. W czasie wojny przebywał w Starej Wsi, a po jej zakończeniu rozpoczął praktyki zawodowe w Fabryce Maszyn Włókienniczych Gustawa Josephy'ego w Bielsku – po wojnie została upaństwowiona i zmieniła nazwę na Bielska Fabryka Maszyn Włókienniczych „Befama” (AIPN Kr, 0154/843, Akta osobowe Mariana Koziela).
- ⁷ Józef Kordyl, s. Adolfa, ur. 20 VII 1925 r. w Wójtowej, pow. Gorlice, pochodzenie robotnicze, wykształcenie: sześć klas szkoły powszechnej, bez zawodu, wyznanie rzymskokatolickie. Do 1943 r. przebywał w domu rodzinnym, w grudniu 1943 r. wywieziony na roboty do III Rzeszy, do Polski wrócił w listopadzie 1945 r., członek PPR od 1946 r. (AIPN Kr, 0154/288, Akta osobowe Józefa Kordyla).
- ⁸ Władysław Kuciel, s. Wincentego, ur. 6 V 1917 r. w Myślachowicach, pow. Chrzanów, pochodzenie robotnicze, wykształcenie: siedem klas szkoły powszechnej, zawód: stolarz. W czasie okupacji pracował w kopalni „Zbyszek” w Trzebinii. Jak deklarował w życiorysie, od 1942 r. należał do PPR i GL, był członkiem oddziału partyzanckiego AL im. Ludwika Waryńskiego pod dowództwem „Tadka” na Podhalu (AIPN Kr, 058/519, Akta osobowe Władysława Kuciała).
- ⁹ Marian Lechowicz, s. Jana, ur. 26 III 1926 r. w Ciężkowicach, pow. Tarnów, pochodzenie robotnicze, wykształcenie: siedem klas szkoły powszechnej, bez zawodu, wyznanie rzymskokatolickie, członek PPR od 1945 r. W czasie okupacji pracował w firmie budowlanej w Ciężkowicach, następnie w Parowozowni PKP w Tarnowie, w 1944 r. przez kilka miesięcy był w Baudienscie w Tarnowie (AIPN Kr, 0154/362, Akta osobowe Mariana Lechowicza).
- ¹⁰ Jan Malec, s. Józefa, ur. 10 IV 1928 r. w Świniarsku, pow. Nowy Sącz, pochodzenie chłopskie, wykształcenie: siedem klas szkoły powszechnej, bez zawodu, bezwyznaniowy, członek PPR od 1948 r., następnie w PZPR, listonosz w Urzędzie Poczтовым nr 2 w Nowym Sączu (1945–1951), od 1951 r. pracownik personalny w Miejskich Zakładach Mleczarskich w Nowym Sączu (AIPN Kr, 0154/396, Akta osobowe Jana Malca).
- ¹¹ Jan Uroda, s. Ludwika, ur. 15 X 1928 r. w Wysokim Brzegu, gm. Jaworzno, pow. Chrzanów, pochodzenie robotnicze, wykształcenie zawodowe, zawód: ślusarz, wyznanie rzymskokatolickie, członek ZMP od 1949 r. Po ukończeniu gimnazjum mechanicznego w Oświęcimiu powołany w maju 1949 r. do 9. Pułku KBW w Bydgoszczy. Podanie o przyjęcie do UB złożył pod koniec pobytu w wojsku. 26 XI 1951 r. przyjęty do PUBP w Chrzanowie na stanowisko wartownika (AIPN Kr, 0154/844, Akta osobowe Jana Urody).
- ¹² Zofia Knapik z d. Dranka, c. Stanisława, ur. 23 V 1926 r. w Pągorzynie, gm. Lipinki, pow. Gorlice, pochodzenie chłopskie, wykształcenie: siedem klas szkoły powszechnej, zawód: krawcowa, wyznanie rzymskokatolickie, od czerwca 1945 r. członkini ZWM, od 1946 r. w PPR. W 1945 r. ukończyła kurs ZWM w Szkole Organizacyjnej w Zakopanem. W czasie okupacji przebywała w domu rodzinnym. 4 I 1950 r. zawarła związek małżeński ze Stanisławem Knapikiem, funkcjonariuszem PUBP w Nowym Sączu (AIPN Kr, 0154/861, Akta osobowe Zofii Knapik).
- ¹³ Chodziło o Władysława Kamieniarza i Mieczysława Dąbrowskiego (AIPN Kr, 0154/837, Wniosek o pozostawienie w pracy operacyjnej ppor. Władysława Kamieniarza, Nowy Sącz, 12 XII 1956 r., k. 41; AIPN Kr, 0154/107, Wniosek o zwolnienie ppor. Mieczysława Dąbrowskiego s. Karola, oficera operacyjnego PUdsBP w Nowym Sączu, 14 XII 1956 r., b.p.).

Struktury i kadry

Poniżej przedstawiono stan etatowy i organizacyjny RSB w Nowym Sączu.

Tabela 1. Stan etatowy RSB w Nowym Sączu według rozkazów organizacyjnych z lat 1956, 1962, 1967 i 1973¹⁴

Etat z 27 XII 1956 r.	
zastępca komendanta powiatowego ds. bezpieczeństwa	1
st. oficer operacyjny	4
oficer operacyjny	3
sekretarz	1
Etat z 20 III 1962 r.	
zastępca komendanta powiatowego ds. bezpieczeństwa	1
st. oficer operacyjny	4
oficer operacyjny	3
podoficer ewidencji operacyjnej	1
st. oficer ewidencji operacyjnej (Grupa Rejestracji Cudzoziemców)	1
Etat z 19 VII 1967 r.	
pierwszy zastępca komendanta ds. bezpieczeństwa	1
Grupa inspektorów operacyjnych i oficerów SB:	
st. inspektor operacyjny SB	1
inspektor operacyjny SB	3
oficer SB	3
Grupa Rejestracji Cudzoziemców:	
st. oficer SB	1
Grupa Paszportów i Dowodów Osobistych:	
referent	4
Sekretariat:	
milicjant-kierowca	1
sekretarka-maszynistka	1
Etat z 13 III 1973 r.	
pierwszy zastępca komendanta miejskiego i powiatowego ds. SB	1

¹⁴ Były to zasadnicze etaty organizacyjne dla RSB w Nowym Sączu. Poza tym wydawane były rozkazy częstkowe, które w ograniczonym stopniu zmieniały liczebność i strukturę nowosądeckiej jednostki SB.

Grupa Operacyjna:	
st. inspektor operacyjny SB	2
inspektor operacyjny SB	5
oficer SB	2
Grupa Paszportów i Dowodów Osobistych:	
inspektor operacyjny SB	1
referent	3
Sekretariat:	
sekretarka-maszynistka	1
milicjant-kierowca	1

Źródło: M. Kasprzycki, *Referat Służby Bezpieczeństwa Komendy Milicji Obywatelskiej w Nowym Sączu w latach 1956–1975*, „Rocznik Sądecki” 2012, s. 350.

Zastępcy komendanta powiatowego MO/zastępcy komendanta MO miasta i powiatu ds. bezpieczeństwa/ds. SB

W całym omawianym okresie w Referacie ds. Bezpieczeństwa/SB KP/KMiP w Nowym Sączu pracowało trzydziestu funkcjonariuszy, w tym czterech na stanowisku zastępcy komendanta powiatowego KP MO/KMiP MO¹⁵.

Pierwszym szefem SB w powiecie (formalnie zastępcą komendanta powiatowego MO ds. bezpieczeństwa) został por. Piotr Walczyk¹⁶, ostatni kierownik PUdsBP na

¹⁵ Autor nie uwzględnił w tej liczbie formalnie przyjętych na stanowiska w RSB: Janiny Roszkowicz, Kazimierza Nakielskiego i Ryszarda Jagoszewskiego, którzy nie podjęli pracy w sądeckiej SB, oraz Wiesława Susa, który mimo że pracował w SB na terenie Nowego Sącza, nie podlegał formalnie pierwszemu zastępcy komendanta miejskiego i powiatowego MO ds. Służby Bezpieczeństwa w Nowym Sączu, lecz naczelnikowi Wydziału „B” SB KW MO w Krakowie, gdzie był zatrudniony.

¹⁶ Piotr Walczyk, s. Michała, ur. 19 VI 1923 r. w Okole, gm. Skarbka, pow. Hża, woj. kieleckie. Przed wojną ukończył siedem klas szkoły powszechnej. Po wybuchu wojny pozostawał w domu rodzinnym, a 1940 r. został skierowany do pracy w Baudienście w Starachowicach, po dwóch tygodniach przeniesiony do Jasic, gdzie pracował kilka tygodni. W styczniu 1941 r. podjął praktykę w warsztacie krawieckim w Bałtowie. W 1944 r. uruchomił własny warsztat krawiecki w Okole, który prowadził do maja 1945 r. Od grudnia 1944 r. należał do PPR. Służbę w aparacie bezpieczeństwa rozpoczął w PUBP w Starachowicach na stanowisku wartownika, gdzie został zatrudniony 5 V 1945 r. Zanim przeniesiono go do Nowego Sącza, pracował w WUBP w Szczecinie i Krakowie, głównie w komórkach zajmujących się kontrolą przemysłu (AIPN Kr, 059/65, Akta osobowe Piotra Walczyka).

tym terenie. W teczce personalnej nie zachowały się żadne dokumenty oceniające jego pracę na tym stanowisku.

W połowie 1957 r. funkcjonariusze Inspektoratu Kierownictwa ds. Bezpieczeństwa KW MO w Krakowie przeprowadzili kolejną w tym roku kontrolę RSB, w czasie której uważniej przyjrzeni się pracy por. Walczyka. Podczas pobytu w Nowym Sączu mjr Zygmunt Gliński wziął pod uwagę sprawy personalne, kierowanie pracą referatu oraz nadzór nad podległymi pracownikami. Opinia wypadła niekorzystnie. Gliński zwrócił uwagę, że referat pod kierunkiem Walczyka nie spełniał stawianych przed nim zadań ani pod względem pracy operacyjnej, ani politycznego przygotowania funkcjonariuszy SB. Zastępca nie wykazywał żadnej inicjatywy w prowadzonych sprawach (miał ich 7), nie dążył też do efektywnego wykorzystywania posiadanej agentury (6), a co gorsza – jak przekonywał Gliński – w pracy Walczyka nie było widać żadnej głębszej myśli operacyjnej, która zapewniłaby skuteczność działania referatu. Nie potrafił także zapewnić właściwej kontroli pracowników, co negatywnie wpływało na ich pracę i przekładało się na niedostateczne wyniki zespołu. Miało to związek z jednej strony z istnieniem szczególnej więzi, jaka wytworzyła się między nim a podwładnymi, a z drugiej – brakiem autorytetu wśród nich. Na jego utratę zapracował swoim zachowaniem sam por. Walczyk, który widywany był pod wpływem alkoholu (kierowca S. Siemieniec stwierdził bez ogródek, że oficer „lubi się napić, jak mu ktoś postawi, czyli tzw. darmochę”). Wskutek tych okoliczności podlegli mu funkcjonariusze nie wykazywali „większego postępu, jak i perspektyw, a szczególnie żadnego entuzjazmu do pracy, co niewątpliwie wynika z braku systematycznej mobilizacji i codziennego oddziaływania na pracowników przez kierownictwo” – podsumował sytuację w referacie mjr Gliński. Mimo krytycznej oceny kwestię przyszłości Walczyka w Nowym Sączu pozostawiono otwartą. Zalecono przeprowadzenie z nim rozmowy, by uzyskać deklarację, że czuje się na siłach kierować dalej pracą referatu. Za opisane naruszenie regulaminu Gliński wnioskował o naganę z ostrzeżeniem¹⁷.

W ciągu półrocza w zachowaniu Walczyka zmieniło się niewiele. W grudniu 1957 r. kpt. Józef Spisak z Inspektoratu Kierownictwa wysunął wobec niego te same zarzuty, które pojawiły się pół roku wcześniej, i uzupełnił je m.in. wątpliwościami dotyczącymi rzetelności gospodarowania funduszem operacyjnym. W konkluzji stwierdził, że przytoczone przypadki „dyskwalifikują go jako kierownika jednostki”¹⁸. Opinia ta sporządzona została po tym, jak mjr Józef Koperek, pierwszy zastępca komendanta wojewódzkiego MO ds. bezpieczeństwa, podjął decyzję o odwołaniu por. Walczyka i powierzeniu tych zadań por. Edwardowi Żyle. Przekazanie obowiązków i zdanie

¹⁷ AIPN Kr, 060/28, t. 13, Sprawozdania i raporty pokontrolne z pracy RSB w Nowym Sączu z lat 1957–1963, Uwagi odnośnie do pracy zastępcy komendanta powiatowego MO ds. bezpieczeństwa w Nowym Sączu por. Piotra Walczyka, Kraków, 4 VI 1957 r., b.p.

¹⁸ *Ibidem*, Notatka informacyjna dotycząca pracy zastępcy komendanta powiatowego MO ds. bezpieczeństwa w Nowym Sączu por. Piotra Walczyka, Kraków, 14 XII 1957 r., b.p.

referatu nastąpiło 10–11 grudnia 1957 r. Co ciekawe, Walczyk, mimo że z dniem 1 stycznia 1958 r. otrzymał przeniesienie do Wydziału III SB KW MO w Krakowie, w nowosądeckim RSB pozostał do marca tego roku¹⁹.

Na stanowisku zastępcy komendanta powiatowego MO ds. bezpieczeństwa zastąpił go formalnie od 1 stycznia 1958 r. por. Edward Żyła²⁰, który do Nowego Sącza przeniesiony został aż z Elku, gdzie zajmował równorzędne stanowisko od czasu zorganizowania Służby Bezpieczeństwa. Niestety, nie zachowały się żadne dokumenty zawierające opinie o por. Żyłe z okresu kierowania sądecką SB. Niewątpliwie musiał się zmierzyć ze stanem rozprężenia wśród pracowników referatu i wdrożyć ściślejszą kontrolę ich pracy, co ostatnio w sposób widoczny szwankowało. Jednym z aspektów takiego nadzoru było baczniejsze przyglądanie się pracy podległych funkcjonariuszy z agenturą, a także uczestniczenie w niektórych spotkaniach tak z informatorami, jak i osobami przygotowywanymi przez SB do pozyskania. Żyła brał udział m.in. werbunku informatora o pseudonimie „Obserwator” przeprowadzonym przez por. Lechowicza. Zwrócił wtedy uwagę, że była to osoba o wysokim poziomie intelektualnym, dlatego sformułował zalecenie, iż „w toku pracy z nim na każde spotkanie należy być przygotowanym, aby on widział, że ma do czynienia z poważnym pracownikiem”²¹.

Wiadomo, że podczas ponaddwupółletniego pobytu w Nowym Sączu por. Żyła wspomagał w pracy operacyjnej funkcjonariuszy odpowiedzialnych za zagadnienie „kleru”, posiadał „na kontakcie” m.in. dwóch informatorów – „Antoniego” oraz „Nestora” oraz aż do odejścia z Nowego Sącza opracowywał w charakterze kandydatów do werbunku ks. Edwarda Lisa i ks. Stanisława Tabora²². Podczas jednego z posiedzeń Egzekutywy KP PZPR poświęconego postawie duchowieństwa w powiecie, mając na myśli niedostateczne zaangażowanie aktywu partyjnego, jak i organów władzy terenowej, stwierdził, że „reakcja nasza na poczynania kleru jest stosunkowo za mała, bowiem za mało osób na naszym terenie jest odpowiedzialnych za tę pracę”²³. To, że

¹⁹ *Ibidem*, Protokół zdawczo-odbiorczy materiałów operacyjnych znajdujących się w RSB KP MO w Nowym Sączu, 10 XII 1957 r., b.p.; *ibidem*, Sprawozdanie z kontroli stanu pracy operacyjnej w RSB KP MO w Nowym Sączu, Kraków, 19 III 1958 r., b.p.

²⁰ Edward Żyła, s. Jana, ur. 8 IX 1925 r. w Opatkowicach, pow. Kraków, pochodzenie robotnicze, wykształcenie podstawowe, robotnik niewykwalifikowany. Po odbyciu służby wojskowej w jednostce WOP w Białymstoku (27 VIII 1946 – 16 IX 1948) przyjęty 30 IX tr. do PUBP w Kolnie jako wartownik (AIPN Kr, 059/136, Akta osobowe Edwarda Żyły; pełny przebieg służby zob. W. Frazik, F. Musiał, M. Szpytma, M. Wenklar, *Ludzie bezpieki w województwie krakowski. Obsada stanowisk kierowniczych Urzędu Bezpieczeństwa i Służby Bezpieczeństwa w województwie krakowskim w latach 1945–1990. Informator personalny*, Kraków 2007, s. 563–564).

²¹ AIPN Kr, 009/5922, t. 1, Teczka personalna informatora o pseudonimie „Obserwator”, Raport o zatwierdzenie werbunku informatora, Nowy Sącz, 21 XII 1957 r., k. 34.

²² AIPN Kr, 060/28, t. 13, Sprawozdanie z kontroli stanu pracy RSB KP MO w Nowym Sączu „po zagadnieniach” Wydziału III, Nowy Sącz, 25 IV 1959 r., b.p.; *ibidem*, Pismo zastępcy komendanta wojewódzkiego MO ds. bezpieczeństwa płk. Stanisława Wałacha, Kraków, 14 IV 1960 r., b.p.

²³ ANKr, 29/2261/93, Analiza wrożej działalności reakcyjnej części kleru na terenie pow. Nowy Sącz za okres od 1 I do 15 VIII 1959 r. (załącznik do protokołu posiedzenia Egzekutywy KP PZPR w Nowym Sączu odbytego 2 IX 1959 r.), s. 477.

por. Żyła po rocznym pobyciu w Legionowie nie powrócił na opuszczone stanowisko w Nowym Sączu, mogło wynikać z ujawnionych przypadków pijaństwa²⁴ oraz faktu, że zastępujący go funkcjonariusz sprawdził się jako szef SB.

O powierzeniu obowiązków zastępcy komendanta powiatowego MO ds. bezpieczeństwa z dniem 1 września 1960 r. – w zastępstwie skierowanego do Centrum Wyszkożenia MSW w Legionowie por. Żyły – por. Józefowi Kordylowi zdecydowała wysoka ocena jego pracy i doświadczenia zawodowego w aparacie bezpieczeństwa. W październiku następnego roku został on zaakceptowany przez Egzekutywę KW PZPR w Krakowie jako kandydat do objęcia na stałe tego stanowiska. O por. Kordyłu wyrażał się pochlebnie także ppłk Artur Mickiewicz, zastępca komendanta wojewódzkiego MO ds. bezpieczeństwa, który uważał, że od powierzenia mu funkcji szefa SB w powiecie zadania swoje wykonywał bez zarzutu. „Jest dobrym organizatorem, co daje gwarancje, że potrafi [...] wywiązywać się odpowiednio z nałożonych na niego obowiązków” – zanotował Mickiewicz²⁵.

W kolejnych latach opinia o Kordyłu nie uległa zmianie. Prócz kierowania jednostką SB oficer ten aktywnie udzielał się jako członek dwóch komisji przy KP PZPR – Kontroli Partyjnej i Administracyjnej oraz Komisji Weryfikacyjnej Zarządu Powiatowego ZBoWiD. W 1972 r. nabył uprawnienia emerytalne, w związku z czym planowano we wrześniu tego roku zwolnić go z SB. Ten jednak, wiedząc o mającej nastąpić podwyżce płac w resorcie, zwrócił się do płk. Stanisława Wałacha o umożliwienie mu pracy w RSB do stycznia 1973 r. W efekcie na zajmowanym stanowisku zastąpiony został formalnie 16 lutego 1973 r. przez kpt. Józefa Schillera, choć faktyczne przejęcie dokumentacji referatu odbyło się już 7 grudnia 1972 r.²⁶ Oficjalnym pretekstem do nieskorzystania w kolejnych latach z doświadczenia ppłk. Kordyła i zwolnienia go z resortu były „pewne braki, a przede wszystkim niedostateczne kierowanie i kontrolowanie podległych mu pracowników, co ujemnie wpływa na wyniki pracy operacyjnej”²⁷. Nie udało się odnaleźć innych dokumentów, które pozwoliłyby rozwinąć

²⁴ Oto cytat z jednego z raportów dotyczących por. Żyły: „W ubiegłym roku Żyła zabrał wieczorem samochód do Krakowa (kier[owca] komendanta) i kiedy kierowca pijanego zawiózł do Krakowa i obudził go, ten zapytał, gdzie jest. Dowiedziawszy się, że w Krakowie, zapytał kierowcy, po co tu przyjechali, i kazał z powrotem jechać do N[owego] Sącza”. Zdarzały się sytuacje, że Żyły nie było w pracy przez kilka dni i nikt nie miał z nim kontaktu (AIPN Kr, 060/28, t. 13, [Informacja na temat dyscypliny pracy funkcjonariuszy RSB w Nowym Sączu], 23 II 1961 r., b.p.).

²⁵ AIPN Kr, 0154/288, Pismo Biura Kadr KW PZPR w Krakowie, 21 X 1961 r., k. 64; *ibidem*, Opinia służbowa por. Józefa Kordyła, Kraków, 29 IX 1961 r., k. 66.

²⁶ AIPN Kr, 060/43, t. 8, Protokół zdawczo-odbiorczy RSB KMip MO w Nowym Sączu, 7 XII 1972 r., k. 119–123.

²⁷ *Ibidem*, Opinia służbowa zastępcy komendanta powiatowego MO ds. bezpieczeństwa w Nowym Sączu, 30 V 1964 r., k. 68; *ibidem*, Opinia służbowa zastępcy komendanta powiatowego MO ds. bezpieczeństwa w Nowym Sączu, Kraków, 28 XII 1966 r., k. 72; *ibidem*, Raport ppłk. Józefa Kordyła, Nowy Sącz, 14 VIII 1972 r., k. 80; *ibidem*, Wniosek personalny dotyczący ppłk. Józefa Kordyła, Kraków, styczeń 1973 r., k. 82.

wątek zastrzeżeń wobec ppłk. Kordyla, ale można zaryzykować opinię, że zarzucany mu brak nadzoru nad funkcjonariuszami RSB mógł mieć związek z opisaną poniżej sprawą Jana Jaworeckiego.

Jak wspomniano, jego następcą kpt. Schiller²⁸ funkcję pierwszego zastępcy komendanta miejskiego i powiatowego MO ds. SB zaczął pełnić 16 lutego 1973 r. po wcześniejszym pozytywnym zaopiniowaniu i akceptacji Wydziału Kadr KW MO w Krakowie. Do Nowego Sącza przychodził stosunkowo młody, ale już niezwykle doświadczony funkcjonariusz, który był „pracownikiem wysoce zdyscyplinowanym, samodzielnym, odpowiedzialnym i obowiązkowym”. Krótco po przeniesieniu do Nowego Sącza Schiller został awansowany do stopnia majora, a od 4 listopada do 18 grudnia 1974 r. przebywał na kursie doskonalenia zawodowego dla zastępców komendantów powiatowych ds. SB zorganizowanym w Ośrodku Doskonalenia Kadr Kierowniczych MSW w Łodzi. Brak opinii odnoszących się do pracy Schillera w omawianym okresie. Biorąc pod uwagę jego doświadczenie w pracy operacyjnej, jakie zdobył w Krakowie, można domniemywać, że dużą wagę przywiązywał do działań operacyjnych wobec duchowieństwa. Z osobą Schillera związany był też przypadek przekazania z Wydziału IV SB KW MO w Krakowie do RSB w Nowym Sączu TW „Aresa”. Rozpracowując środowisko krakowskich katolików świeckich, przede wszystkim skupionych w redakcji „Tygodnika Powszechnego”, TW był „na kontakcie” Schillera. Przeniesienie funkcjonariusza prowadzącego do Nowego Sącza i próba przekazania „Aresa” innemu oficerowi Wydziału IV SB natrafiła na opór TW, w efekcie od 2 marca 1973 do września 1974 r. (formalnie do 28 stycznia 1975 r.) funkcjonariuszem, który spotykał się z TW „Aresem”, był nadal kpt./mjr Józef Schiller²⁹. Był on też naturalnym kandydatem na stanowisko komendanta wojewódzkiego MO ds. SB w nowo utworzonym województwie nowosądeckim, co z dniem 1 czerwca 1975 r. stało się faktem.

²⁸ Józef Schiller (1931–1999), s. Walentyny, ur. w Bielsku, pow. Międzychód, woj. poznańskie. Pochodzenie robotnicze, wykształcenie ogólnokształcące i techniczne, zawód: technik mechanik, bezwyznaniowy, od 1948 r. członek ZMP, od 1953 r. w PZPR. W latach 1952–1957 służył w wojsku, najpierw w Podoficerskiej Szkole Artylerii Przeciwlotniczej w Koszalinie, a od 1953 r. słuchacz Oficerskiej Szkoły Informacji Wojskowej WP, po jej ukończeniu przydzielany do różnych jednostek WP. W 1957 r. przeniesiony do WSW, a następnie zwolniony do rezerwy i skierowany do Technikum Mechanicznego w Krakowie (AIPN, 710/478, Akta osobowe Józefa Schillera; szerzej na temat Józefa Schillera zob. F. Musiał, *Józef Schiller (1931–1999), oficer Informacji Wojskowej, funkcjonariusz Wydziału III i IV Służby Bezpieczeństwa w Krakowie, szef SB w województwie nowosądeckim i tarnowskim*, „Aparat Represji w Polsce Ludowej 1944–1989” 2008, nr 1/6, s. 461–478).

²⁹ W grudniu 1975 r. TW „Aresa” ponownie przekazano mjr. Schillerowi, z którym spotykał się do 1983 r. (F. Musiał, *Józef Schiller...*, s. 473). Analizę przypadku zmian rejestracji w ewidencji operacyjnej na przykładzie TW „Aresa” zob. M. Komaniecka, *Miniprzewodnik po materiałach ewidencyjnych Służby Bezpieczeństwa* [w:] *Osobowe źródła informacji – zagadnienia metodologiczno-źródłoznawcze*, red. F. Musiał, Kraków 2008, s. 264–289.

Tabela 2. Zastępcy komendanta powiatowego (i miejskiego) MO ds. bezpieczeństwa/SB w Nowym Sączu (1957–1975)

Imię i nazwisko	Stopień służbowy	Okres służby na stanowisku
Piotr Walczyk	por.	1 I 1957 – 1 I 1958
Edward Żyła	por.	1 I 1958 – 15 VIII 1961
Józef Kordyl	por./kpt./mjr/ppłk	1 IX 1960 – 16 II 1973
Józef Schiller	kpt./mjr	16 II 1973 – 31 V 1975

Funkcjonariusze RSB

Przechodząc do charakterystyki funkcjonariuszy RSB, warto zwrócić uwagę, że w całym omawianym okresie nowosądecki RSB zmagał się z brakami personalnymi. Już na początku kompletowania kadry jedno stanowisko w tej jednostce zostało nieobsadzone.

Gdy z funkcji zastępcy komendanta powiatowego ds. bezpieczeństwa odwołano por. Walczyka, który przez pewien czas pozostał w Nowym Sączu, nie przydzielono mu konkretnego zakresu obowiązków, by wspomógł pracę operacyjną SB. Z końcem marca 1958 r. został przeniesiony do Wydziału III SB KW MO w Krakowie³⁰. Wprawdzie w lutym 1959 r. zatrudniono Mieczysława Dąbrowskiego, który uzupełnił wakat, jednak po roku pracy z dniem 31 stycznia 1960 r. został zwolniony. Tymczasem od 18 września 1959 r. por. Lechowicz przebywał w dwuletniej szkole w CW MSW w Legionowie (do 25 lipca 1961 r.). Przełożeni szybko zareagowali na kolejne osłabienie personalne referatu i od kwietnia 1960 r. zatrudniono kpr. Mikołaja Topuziaka. To nie rozwiązało kłopotów personalnych, gdyż we wrześniu 1960 r. na szkolenie został wysłany por. Żyła (skąd już do Nowego Sącza nie wrócił), a jego obowiązki zaczął pełnić por. Kordyl, dotychczas zajmujący się pracą operacyjną w dziedzinie przemysłu.

Przetasowania kadrowe zbiegły się z utworzeniem w RSB w październiku 1960 r. Grupy Rejestracji Cudzoziemców. Zatrudniony w niej kpt. Franciszek Bieniek prócz wykonywania swoich obowiązków musiał wspomagać w pracy operacyjnej innych funkcjonariuszy. Problem niemal chronicznego wakatów został rozwiązany, gdy z dniem 1 maja 1962 r. do RSB przyjęto Zbigniewa Stypułę. Wówczas etat z 20 marca 1962 r. przewidywał siedem stanowisk funkcjonariuszy operacyjnych i taka ich liczba była zatrudniona w referacie (Kamieniarz, Koziół, Lechowicz, Malec, Stypuła, Topuziak i Uroda).

³⁰ Walczyk formalnie z dniem 1 I 1958 r. przeniesiony został do Wydziału III SB KW MO w Krakowie, jednak do marca tr. pozostawał w Nowym Sączu (AIPN Kr, 060/28, t. 13, Sprawozdanie z kontroli stanu pracy operacyjnej w RSB KP MO w Nowym Sączu, Kraków, 19 III 1958 r., b.p.).

Także później pion SB zmagał się z brakiem pracowników. Sytuacja taka miała miejsce m.in. po tym, gdy od 1 kwietnia 1967 r. włączono w strukturę RSB czteroetatową Grupę Paszportów i Dowodów Osobistych, do 1 lutego 1969 r., tj. do likwidacji jednego etatu, sierż./st. sierż. Janina Roszkowicz tylko formalnie umieszczona była na etacie referenta w tej grupie, gdyż do zwolnienia jej z resortu w kwietniu 1969 r. pełniła funkcję sekretarki komendanta powiatowego MO, zajmując się kancelarią Sekcji Ogólnej KP MO³¹. Później zaś, mimo że etat z marca 1973 r. przewidywał dla tej grupy cztery stanowiska, pracowało tylko trzech funkcjonariuszy, ponieważ st. sierż/ppor. Chmielowski od zatrudnienia go 16 lipca 1972 r. był na etacie inspektora Grupy Paszportów i Dowodów Osobistych tylko formalnie, bo przez cały omawiany okres był funkcjonariuszem operacyjnym, realizującym zadania w pionie II, a następnie III SB.

W maju i lipcu 1973 r. zwolnieni zostali Marian Olszowski i Józef Mirek, obaj z GPiDO, co jeszcze pogorszyło sytuację personalną w tej grupie. Problemu nie rozwiązało zatrudnienie w kwietniu 1974 r. Zdzisława Walczaka, gdyż dwa miesiące później z resortu odszedł Malec. To uszczuplenie w pionie paszportowo-dowodowym kosztem zadań operacyjnych, będących wyżej w hierarchii celów SB, wynikało po części z zatrudniania niewłaściwych kandydatów, co pokazały przypadki Nakielskiego i Jagoszewskiego, o czym w dalszej części.

Innym problemem, który ujawnił się w pierwszych miesiącach 1957 r., była krytyka zmian w uposażeniu funkcjonariuszy. W marcu 1957 r. wskutek realizacji planu przeszerogowania i związanego z tym obniżenia zarobków wśród funkcjonariuszy sądeckiej SB zaczęło narastać niezadowolenie. Sytuację tę tak skomentowała przebywająca wówczas w Nowym Sączu komisja złożona z funkcjonariuszy SB z KW MO w Krakowie: „W czasie naszego pobytu pracownicy Referatu ds. BP uzyskali telefoniczną informację o zmianach w grupach uposażenia, w wyniku których – jak nam oświadczone – niektórzy z nich, tj. Kuciel, Kordyl, Kozieł i Knapik (sekretarka), rzekomo mają mieć obecnie mniejsze wynagrodzenie. Sprawę tę omawialiśmy z pracownikami i wyjaśniliśmy zgodnie ze wskazówkami z-cy komendanta, jakie udzielił nam przed wyjazdem w tej sprawie. Jednak mimo to pracownicy oświadczyli, że po otrzymaniu rozkazów personalnych będą pisali raporty o zwolnienie z pracy”³².

W istocie etat nr 012 w stosunku do etatu 036/11 przewidywał zmiany na niekorzyść funkcjonariuszy, i tak np. dla stanowiska oficera operacyjnego (podporucznik) ustalono IX grupę zaszerogowania (we wcześniejszym etacie dla tego stanowiska

³¹ AIPN Kr, 0154/786, Akta osobowe Janiny Roszkowicz, Wniosek personalny dotyczący st. sierż. Janiny Roszkowicz, 11 III 1969 r., b.p.

³² AIPN Kr, 060/28, t. 13, Raport, Kraków, 9 III 1957 r., b.p.

przyjęto zakres VIII–VI), a dla stanowiska st. oficera operacyjnego (porucznik) – grupę VIII (wcześniej przyjęto zakres VI–V)³³. Tak jak przewidywali pracownicy, niektórym z nich zmniejszono wynagrodzenie, co musiało wywołać niezadowolenie, a groźba utraty doświadczonych funkcjonariuszy stała się na tyle realna, że w kwietniu tego roku kierownictwo SB, by zapobiec ewentualnym problemom personalnym, podwyższyło uposażenie o jedną grupę m.in. por. Kordylowi, kpt. Kucielowi i chor. Malcowi³⁴.

Wśród funkcjonariuszy referatu po reorganizacji kpt. Kuciel, były zastępca kierownika PUdsBP w Nowym Sączu, prócz por. Kordyla, mógł się czuć najbardziej pokrzywdzony z przyczyn, o których wspomniano wyżej. W maju 1957 r. wystąpił z wnioskiem o przeniesienie go z Nowego Sącza, gdyż – jak uzasadniał – „obecnie ze względu na zmianę stanowiska i grupy, która w stosunku do posiadanego przeze mnie stopnia ofic[erskiego] kpt. nie odpowiada, gdyż wg zajmowanego stanowiska w grupie VII przysługuje stopień porucznika, przez co wewnętrznie czuję się źle, po wtóre sam fakt zmiany stanowiska w tej samej jednostce ujemnie działa na mnie”. W efekcie kpt. Kuciel był pierwszym funkcjonariuszem referatu, który po zmianach odszedł z Nowego Sącza. Stało się to 1 lipca 1957 r., kiedy przeniesiono go do Wydziału II SB KW MO w Krakowie³⁵.

Pozostali pracownicy, po trwającym większą część 1957 r. procesie dostosowania pracy SB do nowych realiów, skupili się na wykonywaniu powierzonych zadań³⁶. Po wprowadzeniu w 1958 r. w jednostkach powiatowych SB systemu zagadnieniowego pracy operacyjnej w nowosądeckim RSB zdefiniowano cztery takie zagadnienia: „reakcyjne” duchowieństwo, byli członkowie podziemia antykomunistycznego, mniejszości narodowe i „prawica” w ruchu ludowym. Nowosądecka jednostka SB organizowała ponadto pracę w zakresie kontrwywiadowczej ochrony powiatu i zabezpieczenia obiektów gospodarki narodowej, ale tych problemów instrukcja nr 001/59 nie traktowała jako zagadnienia³⁷.

³³ AIPN Kr, 069/2, t. 1, Rozkazy organizacyjne i etaty SB z lat 1956, 1960, Etat nr 036/11 Referatu ds. Bezpieczeństwa KP MO w Nowym Sączu, k. 192; *ibidem*, Etat nr KR/KM/012 Referatu ds. Bezpieczeństwa KP MO w Nowym Sączu, k. 120.

³⁴ AIPN Kr, 0154/288, Wniosek o przeszerogowanie por. Józefa Kordyla, Nowy Sącz, 27 IV 1957 r., k. 57; AIPN Kr, 058/519, Wniosek o przeszerogowanie kpr. Władysława Kuciela, Nowy Sącz, 27 IV 1957 r., k. 61; AIPN Kr, 0154/396, Wniosek o przeszerogowanie chor. Jana Malca, Nowy Sącz, 27 IV 1957 r., k. 19.

³⁵ AIPN Kr, 058/519, Akta osobowe Władysława Kuciela, Raport kpt. Władysława Kuciela, Nowy Sącz, 27 V 1957 r., k. 62.

³⁶ Niestety, w wielu aktach osobowych funkcjonariuszy SB nie zachowały się opinie obejmujące lata 1957–1975.

³⁷ AIPN Kr, 060/28, t. 13, Sprawozdanie z kontroli stanu pracy operacyjnej w Referacie ds. Bezpieczeństwa KP MO w Nowym Sączu, Kraków, 19 III 1958 r., b.p.; *Instrukcja nr 001/59 o zasadach pracy referatów do spraw bezpieczeństwa KP MO* [w:] M. Kasprzycki, *System organizacji pracy powiatowych referatów Służby Bezpieczeństwa i próby jego reform w latach sześćdziesiątych*, „Aparat Represji w Polsce Ludowej 1944–1989” 2013, nr 1/11, s. 391–399.

Podporucznik Kozieł, który przed reorganizacją policji politycznej jako funkcjonariusz Oddziału V w Nowym Sączu zajmował się zabezpieczeniem granicy, w tym kontrolą transportu kolejowego w strefie przygranicznej, przez cały omawiany okres wykonywał zadania kontrwywiadowcze oraz koordynował pracę innych pracowników przydzielonych do tych zadań. Prowadził teczkę zagadnieniową dotyczącą zabezpieczenia granicy (nr 39/G), a w 1959 r. nadzorował kontrolę operacyjną punktu zdawczo-odbiorczego i Urząd Celny w Muszynie, który także miał założoną przez SB teczkę zagadnieniową (nr 109/G). Podczas jednej z wizyt w Nowym Sączu funkcjonariusz Wydziału II SB nadzorujący problematykę transportu granicznego pod nieobecność ppor. Kozieła uzyskał bliższe informacje od por. Kordyla, który wyjaśnił, że Kozieł ma pewne trudności we właściwym zorganizowaniu pracy operacyjnej na tym odcinku³⁸. Z upływem lat Kozieł stał się jednym z najbardziej doświadczonych funkcjonariuszy aparatu represji w sądeckiej SB, bardzo dobrze ocenianym przez kierownictwo wojewódzkie SB; do tego stopnia cieszył się zaufaniem mjr. Schillera, że zastępował go w bieżącym kierowaniu referatem pod jego nieobecność³⁹.

Podporucznik Lechowicz początkowo zajmował się kontrolą operacyjną osób, które po wkroczeniu na teren powiatu Armii Czerwonej należały do podziemia zbrojnego. Jednak – jak napisano w jego aktach – „większych wyników w swej pracy nie posiada, ponieważ prowadzone przez niego zagadnienie stopniowo obumiera”⁴⁰. Dlatego od początku stycznia 1959 r. wspomagał funkcjonariuszy pracujących na odcinku wyznaniowym. Gdy por. Kordylowi powierzono kierowanie referatem, por. Lechowicz po powrocie z Centrum Wyszkożenia MSW w Legionowie przejął zadania zabezpieczenia przemysłu, które wykonywał do odejścia z RSB w maju 1971 r. „Mając długoletnie doświadczenie [...] posiada dostateczne rozeznanie sytuacji operacyjno-politycznej na zakładach przemysłowych. Dobre rozeznanie pomaga kpt. Lechowiczowi w doborze odpowiednich TW do współpracy, zakładania spraw ewidencji operacyjnej, a następnie rozpracowywanie osób pozostających w naszym zainteresowaniu” – oceniał mjr Kordyl. Od lat sześćdziesiątych aktywnie uczestniczył w działalności POP przy RSB, był również członkiem Komisji Administracyjnej przy KP PZPR⁴¹.

³⁸ AIPN Kr, 079/13, Materiały Wydziału II SB KW MO w Krakowie dotyczące kontrwywiadowczego zabezpieczenia południowej granicy PRL z lat 1952–1959, Raport z podróży służbowej do RSB KP MO w Nowym Sączu, Kraków, 7 V 1959 r., k. 113–114.

³⁹ AIPN Kr, 060/43, t. 8, Sprawozdania, raporty, protokoły pokontrolne i zdawczo-odbiorcze oraz informacje z pracy RSB w Nowym Sączu z lat 1968–1973, Protokół kontroli określonych zagadnień pracy operacyjnej przeprowadzonej zgodnie z wytycznymi z 21 I 1972 r. w RSB KP MO w Nowym Sączu w dniach 6–7 IV 1972 r., Kraków, 11 IV 1972 r., k. 112; AIPN Kr, 079/65, t. 10, Materiały dotyczące kontroli RSB, Pismo do naczelnika Wydziału II SB KW MO w Krakowie, Nowy Sącz, 6 XII 1974 r., k. 112; *ibidem*, Pismo do naczelnika Wydziału II SB KW MO w Krakowie, Nowy Sącz, 17 II 1975 r., k. 114.

⁴⁰ AIPN Kr, 0154/362, Akta osobowe Mariana Lechowicza, Opinia służbowa dla ppor. Mariana Lechowicza, Nowy Sącz, 15 VI 1959 r., k. 97.

⁴¹ Lechowicz z dniem 1 V 1971 r. odszedł na stanowisko komendanta GPK w Piwnicznej, a z organów bezpieczeństwa PRL został zwolniony 11 V 1972 r. Od 1 X 1981 do 31 VIII 1987 r. na

Porucznik Kordyl po zorganizowaniu SB kontynuował pracę operacyjną w zakresie zabezpieczenia przemysłu, co w przypadku Sądecczyzny w pierwszych latach po zmianach sprowadzało się przede wszystkim do operacyjnego zabezpieczenia Zakładów Naprawczych Taboru Kolejowego i węzła PKP. W problematyce tej por. Kordyl orientował się bardzo dobrze, gdyż od wielu lat realizował zadania na odcinku kolejowym. Od stycznia 1958 r. był członkiem Egzekutywy POP PZPR przy opisywanym referacie. W styczniu 1959 r. kierownictwo SB przyznało mu dodatek operacyjny w wysokości 300 zł za dobre wyniki w pracy operacyjnej. „Na podstawie przekazanych przez niego materiałów do aparatu partyjnego [na osoby], które w szkodliwy sposób oddziaływały na członków partii, osoby takowe zostały zdemaskowane i odsunięto ich od posiadanych wpływów” – zapisano w uzasadnieniu⁴². Podobne oceny stały się zapewne przesłanką powołania go od września 1960 r. na stanowisko szefa SB w pow. nowosądeckim.

Podporucznik Uroda od momentu ustalenia zagadnień w RSB wykonywał zadania z zakresu inwigilacji i zwalczania duchowieństwa. Problemy zdrowotne sprawiły, że już w grudniu 1960 r. starał się o przeniesienie ze stanowiska st. oficera operacyjnego odpowiedzialnego za zagadnienie „reakcyjnego kleru” na równorzędne stanowisko w Grupie Rejestracji Cudzoziemców. Sugerował, że na jego miejsce mógłby przejść kpt. Bieniek. Wówczas zamiar ten nie został zrealizowany, ponieważ Uroda czuł się lepiej i był w stanie wykonywać dotychczasowe obowiązki. Problem stał się aktualny w połowie 1963 r., gdy Uroda powrócił do pracy po operacji (resekcja żołądka). Ponowił wówczas prośbę, do której tym razem się przychylnono, i formalnie od 15 lipca (faktycznie we wrześniu) przeszedł do pracy w GRC⁴³. W połowie kwietnia 1971 r., gdy kpt. Lechowicz odszedł z RSB do Granicznej Placówki Kontrolnej w Piwnicznej, por. Uroda przesunięty został do pracy na odcinku zabezpieczenia zakładów przemysłowych w Nowym Sączu (ZNTK i węzeł PKP)⁴⁴.

podstawie umowy o pracę był funkcjonariuszem Wydziału „B” SB KW MO w Nowym Sączu i SB RUSW w Nowym Sączu, zatrudniony na 1/2 etatu (AIPN Kr, 0154/362, Charakterystyka ppor. Mariana Lechowicza, Nowy Sącz, 28 II 1959 r., k. 92; *ibidem*, Wniosek o podwyższenie dodatku od zajmowanego stanowiska dla st. oficera operacyjnego RSB KP MO w Nowym Sączu, 20 I 1959 r., k. 93; *ibidem*, Opinia za okres od 20 III 1964 do 31 V 1966 r., Nowy Sącz, 1 VI 1966 r., k. 105; *ibidem*, Opinia służbowa kpt. Mariana Lechowicza za okres od 30 IV 1968 do 3 XI 1969 r., Nowy Sącz, 3 XI 1969 r., k. 108; *ibidem*, Umowa o pracę pomiędzy Marianem Lechowiczem a KW MO w Nowym Sączu, 5 X 1981 r., k. 137.

⁴² AIPN Kr, 0154/288, Charakterystyka por. Józefa Kordyla, Nowy Sącz, 28 II 1958 r., k. 58; *ibidem*, Wniosek o podwyższenie dodatku operacyjnego od zajmowanego stanowiska dla st. oficera operacyjnego por. Józefa Kordyla, Nowy Sącz, 20 I 1959 r., k. 59.

⁴³ AIPN Kr, 0154/844, Raport por. Jana Urody, Nowy Sącz, 31 XII 1960 r., k. 30–31; *ibidem*, Raport por. Jana Urody, Nowy Sącz, 21 VI 1963 r., k. 32.

⁴⁴ AIPN Kr, 056/3, t. 46, Meldunki i informacje referatów SB komend powiatowych do Wydziału III SB KW MO w Krakowie za 1971 r., Ocena pracy operacyjno-zabezpieczającej ważniejsze obiekty przemysłowe w pow. Nowy Sącz przez RSB KMIP MO w Nowym Sączu, 29 IV 1971 r., k. 189.

Choraży Malec po uporządkowaniu pracy referatu i ustaleniu bieżących zadań operacyjnych odpowiadać miał za organizowanie działań w środowisku mniejszości łemkowsko-ukraińskiej, a ponadto przydzielono mu agenturę i sprawy prowadzone na świadków Jehowy, zwłaszcza tych, którzy byli aktywni na terenie Krynicy. Z czasem, gdy aktywność figurantów zagadnienia mniejszości spadła, wspierał ppor. Kozieła w realizacji zadań pionu II, zwłaszcza w Krynicy. Mniej więcej od października 1960 r., po rezygnacji z prowadzenia w RSB zagadnienia mniejszości narodowych, ppor. Malec przejął obowiązki z zakresu kontrwywiadowczej ochrony powiatu, a po ponownym uznaniu problemu mniejszości narodowych za zagadnienie dodatkowo zajmował się sprawami operacyjnymi wobec osób wywodzących się ze środowiska łemkowsko-ukraińskiego. W listopadzie 1963 r. po zmianie zakresu obowiązków miał zająć się zwalczaniem Kościoła katolickiego i innych związków wyznaniowych. Początkowo, jak wszyscy funkcjonariusze zajmujący się tą problematyką, koncentrował się na przygotowaniach do wprowadzenia przez RSB teczek operacyjnych na księży i parafie. Później miał sprawować pieczę m.in. nad klerykami (problem naboru do WSD) oraz „aktywem katolickim”. Chwalony był przez przełożonych za sumienność w wykonywaniu obowiązków. W okresie intensywnej pracy operacyjnej po wywołanym przez SB konflikcie w parafii Kamionka Wielka uznano, że „wykazał wiele własnej inicjatywy celem rozeznania na bieżąco istniejącej sytuacji, pozyskując wiele źródeł w postaci kontaktów [...]. Uzyskał w tym okresie wiele ciekawych materiałów, na podstawie których wszczęto dochodzenia, a w kilku wypadkach skierował kilka wniosków do Kolegium Adm[inistracyjnego]”. W kwietniu 1971 r. przesunięto go na stanowisko referenta Grupy Paszportów i Dowodów Osobistych, gdzie pracował do odejścia z resortu w czerwcu 1974 r.⁴⁵

Zofia Knapik przez cały omawiany okres była sekretarką-maszynistką RSB, docenianą przez kolejnych szefów SB za zaangażowanie w pracę zawodową. Z czasem w zakresie jej obowiązków znalazło się prowadzenie funduszu operacyjnego, a dzięki przeszkoleniu w dziedzinie szyfrowania odpowiadała także za ten odcinek i obsługiwała dalekopis. Poza tym aktywna była w pracy społecznej, wchodziła w skład zarządu Koła Rodzin Milicyjnych oraz pełniła funkcję drugiego sekretarza OOP przy RSB. W 1968 r. została odznaczona Srebrnym Krzyżem Zasługi⁴⁶.

⁴⁵ Uroda został zwolniony z SB 30 VIII 1979 r. Według zapisów ewidencyjnych SB i materiałów operacyjnych od 13 XII 1980 do 20 I 1983 r. był wykorzystywany przez Wydział IIIA/Wydział V SB KW MO w Nowym Sączu jako rezydent o pseudonimie „Kwiatek”, obsługujący spotkania z dwoma KO i dziesięcioma TW, za co otrzymywał miesięczne wynagrodzenie w wysokości 3 tys. zł. W okresie stanu wojennego Uroda na własną prośbę z dniem 30 VI 1982 r. został włączony w skład Wojewódzkiego Urzędu Cenzury KW MO w Nowym Sączu (AIPN Kr, 0154/396, Charakterystyka ppor. Jana Malca, Nowy Sącz, 31 XII 1958 r., k. 21–22; *ibidem*, Opinia ppor. Jana Malca za okres od 20 III 1964 do 31 V 1966 r., Nowy Sącz, 1 VI 1966 r., k. 30; *ibidem*, Opinia służbowa za okres od 3 XI 1969 do 20 II 1972 r., Nowy Sącz, 20 II 1972 r., k. 37; AIPN Kr, 0032/856, t. 1–2, Teczka personalna i pracy rezydenta „Kwiatka”).

⁴⁶ AIPN Kr, 0154/861, Akta osobowe Zofii Knapik, Opinia służbowa, Nowy Sącz, 31 XII 1958 r., b.p.; *ibidem*, Opinia Zofii Knapik, Nowy Sącz, 11 IV 1962 r., b.p.; *ibidem*, Opinia za okres od

Zwolniony po kpt. Kucielu etat został od razu obsadzony przez ppor. Władysława Kamieniarza. Trudno powiedzieć, co sprawiło (trudności w znalezieniu pracy czy niższe zarobki, ponieważ brak dokumentów z tego czasu), że Kamieniarz zaledwie po sześciu miesiącach zwrócił się o ponowne zatrudnienie w aparacie bezpieczeństwa, gdzie został przyjęty od 1 lipca 1957 r. W całym omawianym okresie realizował zadania przyporządkowane do pionu III („prawica” w ruchu ludowym oraz operacyjna kontrola kompleksu rolno-spożywczego w powiecie)⁴⁷.

Drugim funkcjonariuszem prócz Kamieniarza, który podjął ponownie pracę w nowosądeckiej policji politycznej, był Mieczysław Dąbrowski. Nieco ponad dwa lata po odejściu z własnej inicjatywy Dąbrowski złożył podanie o ponowne przyjęcie do resortu i został zatrudniony w sądeckiej SB od 1 lutego 1959 r. We wrześniu 1959 r. napomniano go za nieusprawiedliwione upuszczenie szkolenia zawodowego w Tarnowie. W grudniu tego roku szef SB por. Żyła wystawił mu niekorzystną opinię, z której wynikało, że nie wywiązywał się z postawionych przed nim zadań. Tymczasem obowiązki, które mu przydzielono, wymagały od niego szczególnego zaangażowania, realizował bowiem zadania kontroli operacyjnej duchowieństwa nowosądeckiego. Na podstawie tej oceny ówczesny szef SB KW MO w Krakowie ppłk Bolesław Wejner wystąpił z wnioskiem o zwolnienie go z SB, ponieważ według niego nie było „żadnych realnych przesłanek, by ppor. Dąbrowski zmienił swój stosunek do pracy zawodowej”. Zwolnienie nastąpiło z dniem 31 stycznia 1960 r.⁴⁸

Odejście Dąbrowskiego zmusiło kierownictwo do szukania jego następcy. Okazał się nim Mikołaj Topuziak⁴⁹, w trakcie starań o angaż w SB zatrudniony jako ekonomista w Przedsiębiorstwie Państwowym „Uzdrowisko Krynica”. Co ciekawe, Topuziak

1 VI 1966 do 30 IV 1968 r., Nowy Sącz, 30 IV 1968 r., b.p.; *ibidem*, Charakterystyka, Nowy Sącz, 29 V 1974 r., b.p.

⁴⁷ AIPN Kr, 0154/837, Wniosek o pozostawienie w pracy operacyjnej ppor. Władysława Kamieniarza, Nowy Sącz, 12 XII 1956 r., k. 41; *ibidem*, Raport Władysława Kamieniarza, Kraków, 18 VI 1957 r., k. 44.

⁴⁸ W międzyczasie Dąbrowski ukończył Technikum Samochodowe w Nowym Sączu. Po zwolnieniu z SB pracował m.in. w bazie PKS w Nowym Sączu, placówka w Limanowej, gdzie był kierownikiem. Pracował także w czzechosłowackiej firmie w Ostrawie jako brygadzysta. Według zapisów ewidencyjnych SB i materiałów operacyjnych w lat 1973–1977 był wykorzystywany operacyjnie przez Wydział II Karpackiej Brygady WOP jako rezydent o pseudonimie „Miroslaw”, zarejestrowany pod numerem 157 (AIPN Kr, 0154/107, Raport do komendanta wojewódzkiego Milicji Obywatelskiej w Krakowie, Nowy Sącz, 4 II 1959 r., b.p.; *ibidem*, Opinia służbowa, Nowy Sącz, 18 XII 1959 r., b.p.; *ibidem*, Wniosek o zwolnienie funkcjonariusza w okresie służby przygotowawczej – oficera operacyjnego RSB KP MO w Nowym Sączu ppor. Mieczysława Dąbrowskiego, Kraków, 24 XII 1959 r., b.p.; *ibidem*, Pismo komendanta Posturunku MO w Starym Sączu do Wydziału Kadr KW MO w Krakowie, Stary Sącz, 28 V 1960 r., b.p.; AIPN Kr, 0032/92, Teczka personalna rezydenta „Miroslawa”; AIPN Kr, 00142, Karta Mkr-2 dotycząca Mieczysława Dąbrowskiego).

⁴⁹ Mikołaj Topuziak, s. Mikołaja, ur. 29 IX 1934 r. w Roztoce Ryterskiej, pow. Nowy Sącz, pochodzenie robotnicze, wykształcenie średnie ekonomiczne (ukończone LO i dwuletni kurs ekonomiczny organizowany przez Polskie Towarzystwo Ekonomiczne), bez zawodu, członek ZMP, ZMS, od 1959 r. w PZPR (AIPN Kr, 0154/914, Akta osobowe Mikołaja Topuziaka).

już wówczas z własnego doświadczenia znał arkana pracy SB, gdyż od 16 grudnia 1958 r. był wykorzystywany przez sądecki RSB jako informator o pseudonimie „Józek”, a kontakt z nim utrzymywał ppor. Malec⁵⁰. Po przyjęciu do SB przez pierwsze pół roku Topuziak wypełniał zadania z zakresu pionu II, a od października 1960 r. do końca pobytu w RSB wykonywał działania związane ze zwalczaniem Kościoła katolickiego. Już po roku pracy w SB zauważono, że „ma perspektywy wzrostu [rozwoju?] w naszych organach, mając do tego dobre chęci i własną inicjatywę”⁵¹. Mimo stosunkowo młodego wieku i małego doświadczenia po odejściu do RSB w Limanowej kpt. Bieńka to właśnie Topuziak przejął po nim wszystkie sprawy oraz koordynował całość przedsięwzięć antywyznaniowych w referacie⁵². O tym, że dobrze wykonywał swoje obowiązki i wykazywał wiele inicjatywy, świadczyła opinia kpt. Kordyla, który stwierdził, że „w okresie ostatnich dwóch lat wykonał wiele skomplikowanych zadań operacyjnych (chodzi tu o parafię Kamionka Wielka), z których wywiązał się dobrze”⁵³. Dwa lata później mjr Kordyl napisał, że na podkreślenie „zasługuje praca por. Topuziaka na odcinku doprowadzenia do wewnętrznych antagonizmów wśród kleru, jak to miało miejsce w parafii Ptaszkowa, gdzie przeniesiono wybitnie wrogo ustosunkowanego proboszcza do PRL [sic!]”⁵⁴. Topuziak odszedł z RSB w 1970 r. w związku z powierzeniem mu stanowiska zastępcy komendanta powiatowego MO ds. SB w Suchej Beskidzkiej. Do SB w Nowym Sączu wrócił w 1975 r. po utworzeniu woj. nowosądeckiego.

Kapitan Franciszek Bieniek⁵⁵ do RSB w Nowym Sączu został przeniesiony z Wydziału „B” SB KW MO w Rzeszowie i od 1 października 1960 r. przydzielony do nowo utworzonej Grupy Rejestracji Cudzoziemców, jednak w sytuacji, gdy w powiecie następował spadek natężenia przyjazdów obcokrajowców, realizował zadania z zakresu innych pionów, a nawet prowadził kilka spraw operacyjnej obserwacji i posiadał „na kontakcie” kilka jednostek sieci agenturalnej⁵⁶. Formalnie od 15 lipca, a faktycznie

⁵⁰ AIPN, 2911/1, Karta EO-4-A z Kartoteki ogólnoinformacyjnej Biura „C” MSW dotycząca Mikołaja Topuziaka; AIPN Kr, 080, Karta E-14 dotycząca Mikołaja Topuziaka.

⁵¹ AIPN Kr, 0154/914, Akta osobowe Mikołaja Topuziaka, Charakterystyka kpr. Mikołaja Topuziaka, Nowy Sącz, 22 VI 1961 r., b.p.

⁵² *Ibidem*, Opinia za okres od 20 VII 1962 do 20 III 1964 r., Nowy Sącz, 17 III 1964 r., b.p.

⁵³ AIPN Kr, 0154/914, Akta osobowe Mikołaja Topuziaka, Opinia za okres od 20 III 1964 do 31 V 1964 r., Nowy Sącz, 1 VI 1966 r., b.p.

⁵⁴ Chodziło o ks. Cabaja przeniesionego do Łęczkowic (AIPN Kr, 0154/914, Akta osobowe Mikołaja Topuziaka, Opinia za okres od 1 VI 1966 do 30 IV 1968 r., Nowy Sącz, 30 IV 1968 r., b.p.).

⁵⁵ Franciszek Bieniek, s. Stanisława, ur. 30 IV 1924 r. w Borku Starym, pow. Rzeszów, pochodzenie chłopskie, wykształcenie podstawowe, zawód: rolnik, wyznanie rzymskokatolickie (deklaracja z okresu przejmowania do aparatu bezpieczeństwa). Służbę wojskową odbywał od sierpnia 1944 do 8 II 1947 r., służył m.in. w Samodzielnym Batalionie Ochrony Rządu i Samodzielnym Pułku Ochrony Rządu KBW. Od lutego 1947 r. członek PPR, następnie w PZPR (AIPN Kr, 0154/57, Akta osobowe Franciszka Bieńka).

⁵⁶ Od listopada 1961 do września 1962 r. prowadził m.in. sprawy operacyjnej obserwacji przeciwko Ludwikowi Górskiemu i Józefowi Marcowi oraz spotykał się z TW „Cyganem” (AIPN Kr, 010/10165, t. 2; AIPN Kr, 010/10236; AIPN Kr, 0154/57, Akta osobowe Franciszka Bieńka, Opinia kpt. Franciszka Bieńka, Nowy Sącz, 11 IV 1962 r., k. 45).

od września 1963 r. kierownictwo SB zatwierdziło zamianę stanowisk pomiędzy por. Urodą, któremu stan zdrowia nie pozwalał intensywnie prowadzić pracy operacyjnej w terenie, a kpt. Bieńkiem, tym bardziej że nastąpiło wówczas wzmożenie obowiązków w pionie IV związane m.in. z rejestrowaniem duchowieństwa i zakładaniem TEOK. Bieńek otrzymał do prowadzenia sprawy operacyjnej obserwacji na księży: Cabaja, Pieprznika, Raczkowskiego, Wojewodę i Tokarza, czterech TW („Alek”, „Karol”, „Góral” i „Adam”, nr rej 1583), a także dokumentację trzech opracowywanych kandydatów do werbunku⁵⁷. Ponadto powierzono mu koordynowanie całości zadań pionu IV w RSB, za co odpowiadał do odejścia w marcu 1964 r. do RSB w Limanowej, gdzie objął stanowisko zastępcy komendanta powiatowego MO ds. bezpieczeństwa. Bieńek wrócił na krótko do RSB w Nowym Sączu (1–30 kwietnia 1972), ponownie wykonywał wtedy zadania w Grupie Rejestracji Cudzoziemców.

Zbigniew Stypuła⁵⁸ zatrudniony został w RSB 1 maja 1962 r. Początkowo wykonywał obowiązki z zakresu pionu III, w styczniu 1963 r. powierzono mu realizację spraw pionu IV. Jako niedoświadczony funkcjonariusz wykonywał prace związane z rejestracją TEOK i TEOP oraz prowadził mniej skomplikowane sprawy. „Wymaga on jednak częstych kontroli w pracy i wykazania braków, co jest mobilizującym czynnikiem, gdyż jako młody pracownik tak stażem, jak i wiekiem nie dostrzega istotnych momentów w pracy operacyjnej” – zauważył kpt. Kordyl. Ponieważ zajmował się sprawami wyznaniowymi, Kordyl odniósł się także do tej kwestii. Stwierdził, że rodzina Stypuły była „wierząca, natomiast on sam ma własny pogląd na te sprawy, do kościoła nie chodzi, chociaż nie można tu powiedzieć, by światopogląd był tu całkowicie skryształizowany i był ateistą”⁵⁹. We wrześniu tego roku skierowany został do Centrum Wy-

⁵⁷ AIPN Kr, 08/56, t. 1, Protokół przekazania zagadnienia reakcyjnej części kleru kpt. Franciszkowi Bieńkowi, Nowy Sącz, 9 IX 1963 r., k. 199; AIPN Kr, 0154/844, Raport por. Jana Urody, Nowy Sącz, 21 VI 1963 r., k. 32.

⁵⁸ Zbigniew Stypuła, s. Józefa, ur. 3 VIII 1938 r. w Nowym Sączu, pochodzenie robotnicze, wykształcenie ogólnokształcące (po pierwszym roku przerwał studia w WSE w Krakowie), zawód: pracownik umysłowy, niepraktykujący, w chwili zatrudnienia w SB był bezpartyjny (do PZPR przyjęty w lutym 1963 r.), służbę wojskową odbywał od 5 XI 1958 do 20 X 1960 r. w 60. lotniczym pułku szkolnym w Radomiu. Po wyjściu z wojska podjął pracę w Centrali Rybnej na stanowisku kierownika sklepu w Nowym Sączu. Po zwolnieniu z SB pracował m.in. w SZEW jako komendant Straży Przemysłowej. Według zapisów ewidencyjnych SB i materiałów operacyjnych był wówczas wykorzystywany przez Wydział IV SB KW MO w Nowym Sączu jako KO „Zbyszek” (nr rej. NS-811), m.in. w zakresie informowania o planach budowy kościoła na os. Millennium. Współpracę zakończono w sierpniu 1979 r. W lutym 1983 r. zarejestrowany jako KO „Zbyszek” (nr rej. NS-8372), udzielał informacji funkcjonariuszom Wydziału IV SB o sytuacji w parafii pw. Matki Bożej Niepokalanej (tzw. Biały Klasztor), a w 1987 r. został przekwalifikowany jako TW „Ignac”. Współpracę zakończono 24 XI 1989 r. (AIPN Kr, 0154/630, Akta osobowe Zbigniewa Stypuły; AIPN Kr, 0032/2834, t. 1–2, Teczka personalna i pracy KO „Zbyszek”/TW „Ignaca”; AIPN Kr, 00142, Karta EO-4/77 dotycząca Zbigniewa Stypuły; AIPN Kr, 00142, Karta Mkr-2 dotycząca Zbigniewa Stypuły; AIPN Kr, 084, Karta EO-4/73 dotycząca Zbigniewa Stypuły; AIPN Kr, 084, Karta Mkr-2 dotycząca Zbigniewa Stypuły).

⁵⁹ AIPN Kr, 0154/630, Opinia kpr. Zbigniewa Stypuły, Nowy Sącz, 12 VI 1963 r., b.p.

szkolenia w Legionowie, a po powrocie stamtąd powierzono mu obowiązki w ramach pionu II. Mimo że ukończył szkolenie, nie był pracownikiem samodzielnym i jego praca musiała być poddawana systematycznej kontroli. Prowadził jedną sprawę i spotykał się z trzema TW, z których jednego, z udziałem por. Koziela, zwerbował. Uważano, że „jest pracownikiem zdolnym, jednak leniwy[m], a niekiedy mało obowiązkowy[m]”. Zdarzało się, że nadużywał alkoholu, co sprawiło, że w 1969 r. otrzymał pierwszą negatywną opinię wpisaną do akt. W 1970 r. złożył wniosek o przeniesienie do RSB w Limanowej, co tłumaczył chęcią zmiany otoczenia, gdyż to, że pochodził z Nowego Sącza, nie ułatwiała mu wykonywania bieżących czynności operacyjnych⁶⁰.

W maju 1962 r. przyznano RSB etat kierowcy, którym do 31 maja 1975 r. był Julian Poręba⁶¹. Przez cały czas pracy na tym stanowisku miał generalnie opinię pozytywną. Na taką ocenę wpływały cechy szczególnie cenione u osób wykonujących ten zawód, a więc abstynencja, dbanie o sprzęt służbowy, bezwypadkowa jazda, przestrzeganie tajemnicy służbowej, zwłaszcza że mógł być mimowolnym świadkiem poufnych rozmów. Poza tym był lubiany przez pracowników referatu i udzielał się w życiu partyjnym w jednostce. W 1968 r. zwrócono jedynie uwagę, że jego żona nie miała ugruntowanych przekonań w kwestii wiary, nad czym – jak sugerował sporządzający opinię oficer – zmuszony był popracować sam Poręba⁶².

Stanisław Wnęk⁶³ przyjęty został w miejsce kpt. Bieńka. Od chwili zatrudnienia realizował sprawy wchodzące w zakres pracy pionu IV. W jednej z opinii napisano:

⁶⁰ *Ibidem*, Opinia za okres od 20 III 1964 do 31 V 1966 r., Nowy Sącz, 1 VI 1966 r., b.p.; *ibidem*, Opinia służbowa za okres od 5 III 1969 do 3 XI 1969 r., Nowy Sącz, 3 XI 1969 r., b.p.; *ibidem*, Pismo do pierwszego zastępcy komendanta wojewódzkiego MO ds. Służby Bezpieczeństwa, Nowy Sącz, 17 III 1970 r., b.p.

⁶¹ Julian Poręba, s. Władysława, ur. 16 X 1932 r. w Nawojowej, pochodzenie robotnicze, wykształcenie: siedem klas szkoły powszechnej, zawód: kierowca, służbę wojskową odbywał od listopada 1952 do października 1954 r. w 9. pułku czołgów w Słupsku. Po zakończeniu służby pracował jako kierowca w MPRB w Nowym Sączu oraz Państwowym Technikum Rolniczym w Nawojowej. Członek PZPR od grudnia 1957 r. (AIPN Kr, 0159/2620, Akta osobowe Juliana Poręby).

⁶² AIPN Kr, 0159/2620, Opinia sierż. Juliana Poręby za okres od 14 IV 1962 do 20 III 1964 r., Nowy Sącz, 17 III 1964 r., b.p.; *ibidem*, Opinia sierż. Juliana Poręby za okres od 1 VI 1966 do 30 IV 1968 r., Nowy Sącz, 30 IV 1968 r., b.p.; *ibidem*, Opinia sierż. Juliana Poręby za okres od 3 XI 1969 do 20 II 1972 r., Nowy Sącz, 20 II 1972 r., b.p.; *ibidem*, Charakterystyka sierż. Juliana Poręby, Nowy Sącz, 29 V 1974 r., b.p.

⁶³ Stanisław Wnęk, s. Józefa, ur. 18 X 1940 r. w Jadamwoli, pow. Limanowa, pochodzenie chłopskie, wykształcenie średnie techniczne, zawód: technik eksploatacji samochodów, członek PZPR od 1961 r., niewierzący, służbę wojskową odbywał od 29 X 1960 do 29 IX 1963 r. w Marynarce Wojennej w Gdyni. Po ukończeniu szkoły pracował w Oddziale PKS w Nowym Sączu jako dyspozytor, wrócił tam także po wyjściu z wojska. Według zapisów ewidencyjnych i materiałów operacyjnych po odejściu z SB od 1 X 1988 do 30 XI 1989 r. udzielał pomocy Wydziałowi IV SB WUSW w Nowym Sączu jako dysponent LK o kryptonimie „Chmiel” (nr rej. NS-18301), zorganizowanego w jego mieszkaniu przy ul. Barskiej w Nowym Sączu (AIPN Kr, 0154/833, Akta osobowe Stanisława Wnęka; AIPN Kr, 00142, Karta EO-4/77 dotycząca Stanisława Wnęka; AIPN Kr, 084, Karta Mkr-2 dotycząca Stanisława Wnęka; AIPN Kr, 0032/2851, Teczka personalna dysponenta LK „Chmiel”).

„Do kościoła nie chodzi i na tym odcinku jest bez zastrzeżeń. Sam stwierdza, że jest ateistą, i jeszcze na poprzednim zakładzie pracy należał do Stowarzyszenia Ateistów. Po przeszło roku pracy operacyjnej oceniano, że jest pracownikiem dobrym, mającym perspektywy na przyszłość [...]. Jest bezpośrednio odpowiedzialny za pewien odcinek pracy, z którego wywiązuje się należycie, a nawet w wyniku własnych koncepcji uzyskał ostatnio dobre wyniki na odcinku organizowania pracy operacyjnej wśród kleryków”⁶⁴. W 1972 r. posiadał kilku TW ze środowiska księży diecezjalnych, a w toku realizowania zadań uzyskał dobre wyniki, co potwierdziła przeprowadzona w RSB kontrola. W latach siedemdziesiątych (przed reorganizacją) pełnił funkcję pierwszego sekretarza OOP przy RSB, a w 1972 r. podjął naukę w Studium Administracyjnym przy Wydziale Prawa UJ. Był także wykładowcą w KMip MO oraz w KM PZPR⁶⁵.

Jak wspomniano, w 1967 r. do pionu SB zostały przekazane sprawy związane z wydawaniem paszportów i dowodów osobistych. W związku z takim rozwiązaniem RSB uzyskał cztery etaty i z dniem 1 kwietnia 1967 r. przeniesiono tam trzech funkcjonariuszy (Barbara Chorążkiewicz, Kazimiera Dobosz, Marian Olszowski), Janina Roszkowicz pozostała zaś w pionie MO.

Plutonowy Barbara Chorążkiewicz⁶⁶, która przed 31 grudnia 1956 r. pracowała m.in. jako sekretarka Oddziału V w Nowym Sączu, po zmianach w aparacie bezpieczeństwa została zwolniona, jednak we wrześniu 1960 r. trafiła do pionu MO, gdzie do 31 marca 1967 r. zatrudniona była w Sekcji Ogólnej. Od 1 kwietnia 1967 r. pracowała na stanowisku referenta GPiDO. W okresach zwiększonej liczby wniosków składanych przez obywateli polskich o wyjazdy turystyczne do KDL wspierała por. Urodę przy wydawaniu wkładek paszportowych. Zresztą w tym zakresie (paszporty) została przeszkolona, aby móc zastępować w czasie urlopów referenta odpowiadającego za ten dział. Pełniła też funkcję przewodniczącej Koła Rodzin Milicyjnych⁶⁷.

Kazimiera Dobosz⁶⁸ od 1952 r. pracowała w Referacie Ewidencji Ludności i Dowodów Osobistych KP MO. Także po przejściu do SB zajmowała się wydawaniem do-

⁶⁴ AIPN Kr, 0154/833, Opinia, Nowy Sącz, 17 VI 1965 r., k. 41–41v.

⁶⁵ AIPN Kr, 0154/833, Opinia służbowa za okres od 3 XI 1969 do 20 II 1972 r., Nowy Sącz, 20 II 1972 r., k. 50; *ibidem*, Opinia służbowa dotycząca por. Stanisława Wnęka z RSB w Nowym Sączu, 21 VIII 1972 r., k. 52.

⁶⁶ Barbara Chorążkiewicz z d. Wilk, c. Tadeusza, ur. 19 II 1934 r. w Nowym Sączu, pochodzenie robotnicze, wykształcenie średnie, bez zawodu, wyznanie rzymskokatolickie, członkini ZMP od 1948 r. Po ukończeniu nauki zatrudniona w MHD jako „siła biurowa” (AIPN Kr, 0154/812, Akta osobowe Barbary Chorążkiewicz; pełny przebieg służby zob. M. Kasprzycki, *Ludzie bezpieki w powiecie Nowy Sącz...*, s. 58).

⁶⁷ AIPN Kr, 0154/812, Opinia sierż. Barbary Chorążkiewicz za ostatnie dwa lata, Nowy Sącz, 30 IV 1968 r., k. 24; *ibidem*, Opinia służbowa za okres od 30 IV 1968 do 3 XI 1969 r., Nowy Sącz, 3 XI 1969 r., k. 26; *ibidem*, Charakterystyka st. sierż. Barbary Chorążkiewicz, Nowy Sącz, 29 V 1974 r., k. 30.

⁶⁸ Kazimiera Dobosz z d. Wyczęsana, c. Stanisława, ur. 29 IX 1932 r. w Jawiszowicach, pow. Oświęcim, pochodzenie robotnicze, wykształcenie podstawowe (ukończone siedem klas szkoły powszechnej i dwie klasy gimnazjum rolniczego w Marcinkowicach), wyznanie rzymskokatoli-

wodów osobistych i sprawami meldunkowymi. Oceniana była jako sumienny i doświadczony pracownik. Kilkakrotne kontrole jej działu pracy nie wykazały żadnych uchybień. Aktywna była na polu społecznym, udzielając się m.in. w Kole Rodzin Milicyjnych⁶⁹.

Marian Olszowski⁷⁰ tak jak pozostali miał duże doświadczenie w kwestiach, którymi się zajmował, gdyż od zatrudnienia w MO w 1954 r. wykonywał obowiązki związane z ewidencją ludności i sprawami meldunkowymi. Przez cały czas pracy w GPiDO oceniany był pozytywnie, uważano go za fachowca w dziedzinie, za którą odpowiadał. Prócz skłonnościami do alkoholu nie stwierdzono przez lata poważniejszych przypadków naruszenia dyscypliny. Był aktywny w życiu partyjnym. Od jesieni 1971 r. miał problemy zdrowotne, kilka miesięcy przebywał w sanatorium. Na emeryturę odszedł w maju 1973 r.⁷¹

Dopływ „świeżej krwi” do sądeckiej SB zaczął się od 1970 r. Wówczas przyjęto do RSB trzech funkcjonariuszy, ale tylko jeden z nich był nowicjuszem. Pierwszy, ppor. Antoni Waligóra⁷², przeniósł się z Limanowej z tego samego powodu co Stypuła. W lutym 1970 r. zwrócił się do płk. Wałacha z prośbą o przeniesienie go do Nowego Sącza, tłumacząc, że stosunki rodzinne i krąg znajomych, wśród których się obracał, nie pozwalały mu należycie wykonywać zadań operacyjnych w środowisku duchownych. Od 1 maja 1970 r. został oficerem Grupy Inspektorów i Oficerów SB. Po przeniesieniu do Nowego Sącza nadal realizował zadania pionu antywyznaniowego. „Mając wykształcenie średnie i zawodowe – jest dobrze przygotowany do pracy operacyjnej. Jest pracownikiem inteligentnym, mającym własne koncepcje, i pracę operacyjną organizuje na ogół dobrze. Jest człowiekiem o charakterze upartym i mimo że nie zawsze ma pełne uzasadnienie ku temu, stara się przekonywać o swojej słuszności” – charakteryzował Waligórę pplk Kordyl⁷³.

ckie, członek PZPR od 1959 r. Przed wstąpieniem do MO pracowała jako kierowniczka sklepu GS „Samopomoc Chłopska” w Starym Sączu (AIPN Kr, 0159/2891, Akta osobowe Kazimierzy Dobosz).

⁶⁹ AIPN Kr, 0159/2891, Opinia za ostatnie dwa lata pracy, Nowy Sącz, 30 IV 1968 r., k. 93; *ibidem*, Charakterystyka st. sierż. Kazimierzy Dobosz, Nowy Sącz, 29 V 1974 r., k. 101.

⁷⁰ Marian Olszowski, s. Wojciecha, ur. 11 III 1932 r. w Rytrze, pow. Nowy Sącz, pochodzenie chłopskie, wykształcenie podstawowe (maturę zdał w 1970 r. w LO dla Pracujących w Nowym Sączu), wyznanie rzymskokatolickie, bez wyuczonego zawodu, w PZPR od 1953 r., służbę wojskową odbywał od listopada 1952 do marca 1954 r. w KBW w Mławie. Przed wstąpieniem do wojska pracował jako robotnik w Nadleśnictwie LP w Muszynie i listonosz w Barcicach (AIPN Kr, 0154/475, Akta osobowe Mariana Olszowskiego).

⁷¹ AIPN Kr, 0154/475, Opinia służbowa sierż. Mariana Olszowskiego, Nowy Sącz, 5 XI 1969 r., b.p.; *ibidem*, Opinia służbowa st. sierż. Mariana Olszowskiego, Nowy Sącz, 20 II 1972 r., b.p.

⁷² Antoni Waligóra, s. Jana, ur. 30 XI 1933 r. w Limanowej, pochodzenie robotnicze, wykształcenie średnie ogólnokształcące, zawód: nauczyciel, członek PZPR od 1955 do 1960 r., wykluczony po sporze personalnym z dyrektorem Łososińskich Zakładów Przemysłu Drzewnego, bezwyznaniowy, służbę wojskową odbywał w latach 1953–1955 w 33. Brygadzie Artylerii Ciężkiej w Inowrocławiu. Przed przyjęciem do SB pracował w Wydziale Skupu PPRN w Limanowej jako inspektor (AIPN Kr, 0154/681, Akta osobowe Antoniego Waligóry).

⁷³ AIPN Kr, 0154/681, Opinia służbowa por. Antoniego Waligóry, Nowy Sącz, 20 II 1972 r., b.p.

Miesiąc później do RSB przeszedł z sądeckiej MO sierż. Józef Mirek⁷⁴. Starając się o przeniesienie do pionu SB, uzasadniał to chęcią pracy operacyjnej, z jaką mógłby mieć do czynienia jedynie w tym pionie. Początkowo realizował zadania z zakresu pionu II. Po roku pracy posiadał na łączności pięciu TW, z których dwóch zwerbował osobiście. W marcu 1971 r. prawdopodobnie w zastępstwie Urody wykonywał też obowiązki związane z rejestracją cudzoziemców⁷⁵. Udzielał się w życiu partyjnym jednostki SB, pełnił funkcję sekretarza OOP PZPR. Od września 1971 do lipca 1972 r. był słuchaczem Szkoły Oficerskiej CW MSW w Legionowie. Po jej ukończeniu uzyskał pozytywne referencje do dalszej pracy operacyjnej. Po powrocie z Legionowa realizował także zadania z zakresu spraw paszportowych w Grupie Paszportów i Dowodów Osobistych⁷⁶. Od stycznia do lipca 1973 r. prawdopodobnie ponownie powierzono mu obowiązki w pionie II, co mogło być następstwem przekazania Gierusowi zadań z zakresu pionu IV, choć nie można wykluczyć, że Mirek wykonywał zadania zarówno z zakresu spraw paszportowych, jak i pionu II, gdyż jesienią 1972 r. utrzymywał kontakt m.in. z TW „R-10” i TW „Tomaszem”, którzy wykorzystywani byli do zadań kontrwywiadowczych. Z dniem 1 lipca 1973 r. wrócił do pionu MO na stanowisko kierownika sekcji operacyjno-dochodzeniowej do walki z przestępczością gospodarczą⁷⁷.

Trzecim pracownikiem, który zasilił szeregi sądeckiej SB w 1970 r., był Jan Jaworecki⁷⁸. Po zatrudnieniu otrzymał przydział obowiązków z zakresu pionu III i or-

⁷⁴ Józef Mirek, s. Franciszka, ur. 8 VII 1934 r. w Starym Sączu, pochodzenie robotnicze, wykształcenie średnie techniczne, zawód: księgowy, członek PZPR. Po ukończeniu technikum pracował w Gminnej Kasie Spółdzielczej w Starym Sączu, w latach 1955–1958 studiował na Wydziale Prawa UJ, ale z powodów rodzinnych musiał przerwać studia i podjął pracę księgowego w przedsiębiorstwie handlowym, początkowo kontynuował naukę w trybie zaocznym, jednak studiów nie ukończył (AIPN Kr, 0159/2575, Akta osobowe Józefa Mirka).

⁷⁵ Prawdopodobnie w GRC zastąpił Urodę w marcu 1971 r. (AIPN Kr, 010/10910, Notatka służbowa sierż. Józefa Mirka, Nowy Sącz, 16 VIII 1971 r., b.p.; AIPN Kr, 010/10786, Notatka służbowa sierż. Józefa Mirka, 25 III 1971 r., b.p.).

⁷⁶ AIPN Kr, 0159/2575, Opinia służbowa za okres od 1 V 1970 do 11 VI 1971 r., Nowy Sącz, 11 VI 1971 r., b.p.; *ibidem*, Opinia służbowa sierż. Józefa Mirka, słuchacza OS CW MSW, za okres od 2 IX 1971 do 18 VII 1972 r., 18 VII 1972 r., b.p.; AIPN Kr, 060/43, t. 8, Protokół zdawczo-odbiorczy RSB KMIP w Nowym Sączu, 7 XII 1972 r., k. 123.

⁷⁷ W lutym 1976 r. podjął starania o powrót do SB, jednak mjr Schiller, biorąc pod uwagę jego kwalifikacje i brak etatu, nie wyraził na to zgody. Ze służby w SB zwolniony z dniem 31 VIII 1984 r. W późniejszym okresie pracował m.in. w Ośrodku Transportu Leśnego w Starym Sączu na stanowisku specjalisty ds. obronnych. Według zapisów ewidencyjnych SB od 11 III 1988 do 26 I 1990 r. wykorzystywany przez Wydział VI SB WUSW w Nowym Sączu jako TW „Józek 2” (nr rej. NS-17036) do sprawy obiektywnej o kryptonimie „Zrywka” – operacyjne zabezpieczenie leśnictwa i łowiectwa (AIPN Kr, 0159/2575, Pismo ppor. Józefa Mirka do komendanta wojewódzkiego MO w Nowym Sączu, 21 II 1976 r., b.p.; AIPN Kr, 00142, Karta EO-4/77 dotycząca Józefa Mirka; AIPN Kr, 087, Karta Mkr-2 dotycząca Józefa Mirka; AIPN Kr, 033/1, Wyciąg z informacji od TW „R-10” uzyskanej 13 X 1972 r. przez ppor. Józefa Mirka, Nowy Sącz, 13 X 1972 r., k. 97; *ibidem*, Wyciąg z informacji od TW „Toni” z 6 X 1972 r., Nowy Sącz, 7 X 1972 r., k. 98; AIPN Kr, 0032/5, Charakterystyka TW „Tomasza”, nr ewid. 223, Nowy Sącz, 25 IX 1975 r., k. 12).

⁷⁸ Jan Jaworecki, s. Władysława, ur. 28 IX 1937 r. w Falkowej, pow. Nowy Sącz, pochodzenie chłopskie, wykształcenie wyższe (w 1961 r. uzyskał tytuł magistra geografii w krakowskiej WSP), zawód: nauczyciel, członek PZPR od 1964 r., bezwyznaniowy. Po studiach pracował

ganizował pracę operacyjną w Sądeckich Zakładach Elektro-Węglowych. „Za okres niespełna rocznej pracy ocenić należy tow. Jana Jaworeckiego jako dobrego pracownika operacyjnego. [...] W ostatnich miesiącach br. dobrał odpowiednich kandydatów na TW i są perspektywy ich pozyskania. Na swoim koncie posiada 3 TW, z którymi pracuje dobrze” – oceniano Jaworeckiego. Został też wytypowany przez KZ PZPR do prowadzenia szkoleń zawodowych wśród funkcjonariuszy SB i MO⁷⁹. Dalszą karierę w SB przerwała Jaworeckiemu sprawa inwigilacji pierwszego sekretarza KP PZPR w Nowym Sączu Alfreda Potoczka. Gdy w 1972 r. przebywał w Szkole Oficerskiej w Legionowie, do kierownictwa SB wpłynęło pismo od Elżbiety Zaczyk, pracownicy KP PZPR, w którym informowała o rzekomym inwigilowaniu przez Jaworeckiego byłego już w tym momencie sekretarza Potoczka. Jaworecki miał się tego dopuścić m.in. za jej pośrednictwem, wykorzystując znajomość z okresu, gdy pracował w Powiatowym Komitecie Kultury Fizycznej i Turystyki. Uzyskiwane tą drogą materiały miał przysyłać do KW PZPR. Jaworecki, ściągnięty w trybie pilnym z Legionowa do Krakowa, zaprzeczył zarzutom, twierdząc, że nigdy nie podjął się rozpracowywania powiatowej instancji partyjnej. Tłumaczył, że „wszelkie sądy na temat pracy tow. Potoczka [...] wypowiadałem jedynie na zasadzie dyskusji z kolegami z RSB lub też z kolegami, którzy są aktywistami lub pracownikami KP”. Dalej wyjaśniał, że jako prowadzący szkolenia partyjne w RSB często komentował sytuację w KP, do czego miał prawo jako członek partii. Swoje wyjaśnienia zakończył deklaracją: „Służbę Bezpieczeństwa uważam zresztą również za część aparatu partii, nie zaś za jednostkę apolityczną. Podejmując jakiegokolwiek działania, miałem zawsze na względzie interes partii, a tym samym interes Służby Bezpieczeństwa. Partia mnie wychowała i jeśli partia uzna, że wychowała bękartą, to i z tym będę się musiał pogodzić. Sumienie mam jednak czyste, bo robiłem co mogłem, aby było lepiej, uczciwiej”⁸⁰.

Funkcjonariusz Wydziału Kadr KW MO w Krakowie w obecności ppłk. Kordyla przeprowadził rozmowę z ówczesnym pierwszym sekretarzem KP PZPR Tomaszem Ciągłą, którego wtajemniczono w sprawę. Ten zdecydował o pozostawieniu Jaworeckiego w resorcie, ale zasugerował, by zwrócić na niego baczniejszą uwagę. Nagłośnieniem tej sprawy nie był także zainteresowany Potoczek. Po powrocie z Legionowa Jaworecki uzyskał opinię nieprzydatności do dalszej służby w SB, jednak nie został zwolniony, a jedynie oddelegowany w czerwcu 1973 r. do Wydziału IV SB KW MO w Krakowie. W grudniu 1973 r. zwrócił się z prośbą o powrót do Nowego Sącza.

jako nauczyciel m.in. w Technikum Rachunkowości Rolnej w Marcinkowicach, a bezpośrednio przed przyjęciem do SB – w Powiatowym Komitecie Kultury Fizycznej i Turystyki PPRN w Nowym Sączu na stanowisku zastępcy kierownika (AIPN Kr, 059/117, Akta osobowe Jana Jaworeckiego).

⁷⁹ AIPN Kr, 059/117, Opinia służbowa za okres od 1 IX 1970 do 11 VI 1971 r., Nowy Sącz, 11 VI 1971 r., b.p.

⁸⁰ AIPN Kr, 059/117, Akta osobowe Jana Jaworeckiego, Oświadczenie Jana Jaworeckiego, Kraków, 8 VI 1972 r., b.p.

W piśmie tym przyznał, że widząc nieprawidłowości w funkcjonowaniu instancji partyjnej w Nowym Sączu, chcąc je napiętnować, wysyłał informacje do KW PZPR. Twierdził, że pośrednio miał rację, doszło bowiem do zmiany kierownictwa KP PZPR. Sprawę postawił jasno – jeśli nie zostanie przywrócony do RSB lub zatrudniony w Wydziale Przestępczości Gospodarczej KP MO w Nowym Sączu, wystąpi o zwolnienie ze służby, co ostatecznie uczynił dopiero w grudniu 1975 r.⁸¹

Zwolniony przez Lechowicza w maju 1971 r. etat został powierzony Janowi Gierusowi⁸², który do SB trafił zaraz po odbyciu służby wojskowej. Początkowo pod okiem doświadczonego kpt. Koziela wykonywał obowiązki z zakresu kontrwywiadowczej ochrony powiatu. Po niecałym roku pracy ppłk Kordyl uznał go za funkcjonariusza perspektywicznego. „Mimo krótkiego stażu pracy posiada na swoim koncie dwie jednostki sieci TW, z którymi pracuje dobrze. Należy poświęcić mu dalszą opiekę, kontrolę i pomoc. W pracy jest bardzo obowiązkowy i zdyscyplinowany, grzeczny i inteligentny” – oceniał Kordyl⁸³. Od stycznia 1973 r. przekazano mu obowiązki z zakresu pionu IV SB, gdzie pozyskał trzech TW (miał „na kontakcie” m.in. TW „Wesołego”). W lipcu 1974 r. wystąpił z wnioskiem o przeniesienie do SB KW MO w Koszalinie (sekcja hotelowa) z powodów rodzinnych i z dniem 15 września tego roku odszedł z Nowego Sącza⁸⁴.

Kolejny nowy funkcjonariusz został zatrudniony w RSB w połowie maja 1972 r. wraz z odejściem z resortu mjr. Bieńka. Był nim Andrzej Chmielowski⁸⁵, którego formalnie umieszczono na stanowisku inspektora operacyjnego Grupy Paszportów i Dowodów Osobistych, jednak od początku pracował jako funkcjonariusz operacyjny, najpierw krótko (do sierpnia 1972 r.) w pionie II, a od września tego roku wykonywał zadania z zakresu problematyki pionu III SB – organizował pracę operacyjną w Są-

⁸¹ *Ibidem*, Pismo Elżbiety Zaczyk, [marzec 1973 r.], b.p.; *ibidem*, Notatka służbowa mjr. Stanisława Głaba, Kraków, 13 VI 1972 r., b.p.; *ibidem*, Opinia o nieprzydatności w dalszej pracy Służby Bezpieczeństwa, Nowy Sącz, 15 XI 1972 r., b.p.; *ibidem*, Raport ppor. Jana Jaworeckiego do ministra spraw wewnętrznych, Kraków, 18 XII 1973 r. Po odejściu z SB Jaworecki wrócił do zawodu nauczyciela, na początku lat osiemdziesiątych pracował jako bibliotekarz w Zespole Szkół Gastronomicznych w Nowym Sączu, należał do NSZZ „Solidarność”, był członkiem nowosądeckiego MKZ. Po wprowadzeniu stanu wojennego SB przeprowadziła z nim rozmowę ostrzegawczą i objęła go kontrolą w ramach KE nr rej. NS-6257, który zakończono 9 XI 1982 r. (AIPN Kr, 00142, Karta EO-4-A/77 z dotycząca Jana Jaworeckiego; AIPN Kr, 084, Karta EO-4/77 dotycząca Jana Jaworeckiego).

⁸² Jan Gierus, s. Jana, ur. 13 V 1949 r. w Tymbarku, pochodzenie robotnicze, wykształcenie średnie, członek ZMS, kandydat PZPR. Po ukończeniu szkoły dorywczo pracował w Zakładzie Przetwórstwa Owocowo-Warzywnego w Tymbarku, od kwietnia 1968 do marca 1971 r. odbywał służbę wojskową w JW nr 3879 w Gdyni (AIPN Kr, 0226/10, Akta osobowe Jana Gierusa).

⁸³ AIPN Kr, 0226/10, Opinia służbowa Jana Gierusa, Nowy Sącz, 20 II 1972 r., b.p.

⁸⁴ Do SB w Nowym Sączu wrócił po reformie administracyjnej w czerwcu 1975 r. (*ibidem*, Opinia służbowa plut. Jana Gierusa, Nowy Sącz, 20 IV 1974 r., b.p.; *ibidem*, Raport sierż. Jana Gierusa, Nowy Sącz, 31 VII 1974 r., b.p.).

⁸⁵ Andrzej Chmielowski, s. Ignacego, ur. 2 IX 1942 r. w Nowym Sączu, pochodzenie robotnicze, wykształcenie wyższe (mgr inż. melioracji wodnych WSR w Krakowie, którą ukończył w 1965 r.), kandydat PZPR, przed przyjęciem do SB pracował w Rejonowym Przedsiębiorstwie Melioracyjnym w Nowym Sączu (AIPN Kr, 0226/15, Akta osobowe Andrzeja Chmielowskiego).

deckich Zakładach Elektro-Węglowych (SZEW), później zabezpieczał także węzeł PKP. Po niespełna roku pracy w SB kpt. Schiller zanotował, że „mimo stosunkowo krótkiego stażu pracy w naszym aparacie można go ocenić jako pracownika oddanego, politycznie i intelektualnie na wysokim poziomie, posiadającego własną inicjatywę”. Na przełomie lat 1974 i 1975 powierzono mu funkcję sekretarza OOP przy RSB⁸⁶.

W 1973 r. w sądeckim RSB odnotowano największą po 1956 r. rotację kadrową. Prócz wspomnianej już zmiany na stanowisku szefa SB zatrudnieni zostali dwaj funkcjonariusze, którzy dotychczas pracowali w pionie MO, w tym czasie z sądeckiej SB odeszło łącznie pięciu pracowników.

Pierwszy z przyjętych, Wiesław Szachowski⁸⁷, starając się o angaż w SB, argumentował, że praca w tym pionie bardziej by mu odpowiadała. Po przejściu do referatu prowadził pracę operacyjną w pionie III, a od 1 marca do 31 maja 1974 r. przebywał na stażu w Wydziale Śledczym SB KW MO w Krakowie. W ramach szkolenia został tam włączony do grupy realizującej działania przygotowawcze wobec duchowieństwa (czynności śledcze: przesłuchania świadków i podejrzanych, przeszukania). Podczas tego stażu zauważono, że Szachowski „w czasie przesłuchań świadków wykazał się dużą docieklivością”, a także okazał „upór i stanowczość, w wyniku czego uzyskał potwierdzenie materiałów operacyjnych”⁸⁸.

Drugim milicjantem, który w tym roku zasilił sądecką SB, był Aleksander Górczyk⁸⁹, dotychczas funkcjonariusz sekcji operacyjno-dochodzeniowej do walki z przestępczością gospodarczą. Nie zachowały się z tego okresu żadne charakterystyki Górczyka. Materiały operacyjne wskazują, że wykonywał obowiązki przyporządkowane do pionu paszportów, jednocześnie ściśle współpracował z pionem II, wymieniając się informacjami operacyjnymi związanymi z realizacją zadań o charakterze kontrwywiadowczym.

⁸⁶ AIPN Kr, 0226/15, Charakterystyka st. sierż. Andrzeja Chmielowskiego, Nowy Sącz, 25 IV 1973 r., k. 5; *ibidem*, Opinia służbowa ppor. Andrzeja Chmielowskiego, Nowy Sącz, 3 IV 1975 r., k. 12.

⁸⁷ Wiesław Szachowski, s. Jana, ur. 23 II 1948 r. w Świebodzicach, pow. Świdnica (zaraz po urodzeniu przeprowadził się z matką do Uścia Solnego, pow. Bochnia), pochodzenie inteligenckie, wykształcenie średnie (LO z maturą), członek ZMS, członek ORMÓ od 1966 r., kandydat PZPR od 1969 r., niepraktykujący. Od września 1966 do października 1967 r. pracował w Przedsiębiorstwie Państwowym Poszukiwań Naftowych w Krakowie. Służbę wojskową odbywał od października 1967 do października 1969 r. w 9. pułku łączności w Białobrzegach (AIPN Kr, 0159/2909, Akta osobowe Wiesława Szachowskiego).

⁸⁸ AIPN Kr, 0159/2909, Opinia sierż. Wiesława Szachowskiego ze stażu odbytego w Wydziale Śledczym SB KW MO w Krakowie od 1 III do 31 V 1974 r., [Kraków, 31 V 1974 r.], b.p.

⁸⁹ Aleksander Górczyk, s. Zbigniewa, ur. 1 II 1948 r. w Brzeźnej, pow. Nowy Sącz, pochodzenie inteligenckie, wykształcenie wyższe (w 1971 r. ukończył Wydział Leśny WSR z tytułem magistra), członek ZMS, ZSP, w chwili wstąpienia do SB był bezpartyjny, wyznanie rzymskokatolickie (niepraktykujący). Po ukończeniu studiów od listopada 1971 do stycznia 1973 r. odbył praktykę w Nadleśnictwie LP w Rzepinie (woj. zielonogórskie), a następnie przeniósł się do Nadleśnictwa LP w Nowym Sączu, gdzie pracował jako leśniczy (AIPN Kr, 0159/2904, Akta osobowe Aleksandra Górczyka).

Z dniem 1 maja 1974 r. do RSB przyjęto dwóch kolejnych funkcjonariuszy – Aleksandra Michalika⁹⁰ i Zdzisława Walczaka⁹¹. Michalikowi powierzono sprawy związane z zainteresowaniami pionu IV. Niestety, brak dokumentów nie pozwolił bliżej przedstawić czynności wykonywanych przez niego w tym środowisku. Już po zmianach w 1975 r. oceniono, że Michalik mimo krótkiego stażu pracy „opanał szybko [przydzielone mu zagadnienia], wykazując przy tym dużo własnej inicjatywy, zdolności organizatorskie i umiejętność koncentracji uwagi na najistotniejszych problemach”⁹². Walczak formalnie został przydzielony jako referent do GPiDO. Także w jego przypadku brak dokumentacji nie pozwala stwierdzić, jakie zadania realizował w referacie. Brak doświadczenia mógł wpłynąć na decyzję przełożonych o powierzeniu mu czynności pomocniczych w GPiDO bądź pionie II. We wrześniu 1974 r. Walczak został skierowany do rocznej szkoły Służby Bezpieczeństwa w Ośrodku Szkolenia Kadry Kierowniczej w Łodzi, skąd powrócił już po reorganizacji PRL-owskiej policji politycznej.

Ostatnim funkcjonariuszem przyjętym do nowosądeckiej SB przed reformą z 1975 r. był Tadeusz Ruchała⁹³, świeżo upieczony absolwent Politechniki Krakowskiej. Po zatrudnieniu 16 września 1974 r. przydzielono mu prawdopodobnie zadania związane z pionem III. W tym przypadku także można jedynie domniemywać, że tak właśnie było, ponieważ w jego aktach osobowych nie zachowały się opinie i charakterystyki z tamtych lat, które potwierdziłyby te przypuszczenia⁹⁴.

W odniesieniu do omawianego okresu udało się odnaleźć dwa udokumentowane przypadki nieskutecznych prób zatrudnienia nowych funkcjonariuszy w nowosądeckim RSB.

⁹⁰ Aleksander Michalik, s. Kazimierza, ur. 12 XII 1950 r. w Janczowej, pochodzenie chłopskie, wykształcenie ogólnokształcące oraz cztery semestry pomaturalnego Studium Spółdzielczego w Suchej Beskidzkiej, zawód: technik ekonomista, niepraktykujący, członek PZPR od marca 1973 r. Od 1971 r. zatrudniony w GS „Samopomoc Chłopska” w Korzennej jako referent skupu (AIPN Kr, 0154/870, Akta osobowe Aleksandra Michalika).

⁹¹ Zdzisław Walczak, s. Józefa, ur. 19 IV 1949 r. w Dąbrówce Polskiej, pow. Nowy Sącz, pochodzenie robotnicze, wykształcenie średnie techniczne (Technikum Mechaniczne), zawód: technik mechanik, kandydat PZPR, służbę wojskową odbył w JW WSW MSW w Nowym Sączu w latach 1972–1974 (AIPN Kr, 0226/40, Akta osobowe Zdzisława Walczaka).

⁹² AIPN Kr, 0154/870, Opinia służbowa szer. Aleksandra Michalika, Nowy Sącz, 28 V 1976 r., k. 44.

⁹³ Tadeusz Ruchała, s. Juliana, ur. 29 XII 1950 r. w Nowym Sączu, pochodzenie robotnicze, wykształcenie wyższe (Politechnika Krakowska), zawód: inżynier mechanik, członek ZSP (1970–1974), kandydat PZPR od 1974 r., niepraktykujący. Po ukończeniu Technikum Kolejowego w Nowym Sączu w 1969 r. przez rok pracował w ZNTK jako ślusarz. Po dyscyplinarnym zwolnieniu z SB w 1986 r. w kolejnych latach pracował m.in. w Spółdzielczym Biurze Turystycznym „Turysta” w Nowym Sączu oraz Spółdzielni Mieszkaniowej „Beskid” (AIPN Kr, 0154/815, Akta osobowe Tadeusza Ruchały; AIPN Kr, 39/60370, Akta paszportowe Tadeusza Ruchały).

⁹⁴ Domniemanie, że Ruchała realizował zadania operacyjne z zakresu pionu III, wynika, po pierwsze, z jego wykształcenia, po drugie – z faktu, że po ponownym zatrudnieniu go w SB w 1976 r. został funkcjonariuszem Wydziału III SB.

W lipcu 1973 r. do pionu MO powrócił ppor. Mirek, dlatego kierownictwo SB chciało szybko uzupełnić ten wakat i przyjąć na jego miejsce Kazimierza Nakielskiego⁹⁵, który starał się o angaż od początku czerwca tego roku. Zatrudniony dotychczas w Wydziale Spraw Wewnętrznych PPRN w Nowym Sączu, dobrze znał specyfikę pracy i zakres zainteresowań SB. Kandydaturę Nakielskiego mjr Schiller przedstawił w KP PZPR, gdzie zaakceptowano ją bez zastrzeżeń. Gdy 14 sierpnia Wydział Personalny KW MO w Krakowie poinformował PPRN w Nowym Sączu o zatrudnieniu Nakielskiego w resorcie spraw wewnętrznych, sprawa wydawała się przesądzona. Rozkazem personalnym nr 319/73 komendanta wojewódzkiego MO z 18 sierpnia Nakielski został zatrudniony z dniem 16 sierpnia na stanowisku referenta Grupy Paszportów i Dowodów Osobistych RSB KMiP MO w Nowym Sączu. Jednak przewodniczący PPRN Kazimierz Węglarski poinformował KW MO w Krakowie, że prezydium nie wyraziło zgody na zwolnienie ani na przeniesienie Nakielskiego do pracy w SB. Powoływał się przy tym na liczne obowiązki wydziału, w którym zatrudniony był Nakielski, wskazywał też, że w ostatnim czasie w wyniku reorganizacji zmniejszono obsadę personalną, dlatego pozbywanie się kolejnego doświadczonego pracownika nie było brane pod uwagę. W efekcie SB zmuszona była dać za wygraną i przyjęcie Nakielskiego zostało anulowane rozkazem 334/73 z 7 września, a ten pozostał w dotychczasowym miejscu pracy⁹⁶.

Drugim funkcjonariuszem, który formalnym rozkazem został skierowany do RSB w Nowym Sączu od 15 września 1974 r., ale po dwóch miesiącach rozstał się z sądecką jednostką, był Ryszard Jagoszewski⁹⁷. Od grudnia 1972 r. st. sierż. Jagoszewski był funkcjonariuszem Referatu Operacyjno-Dochodzeniowego do walki z przestępczością gospodarczą KMiP MO w Tarnowie. Po ukończeniu we wrześniu 1974 r. Podoficerskiej Szkoły MO w Pile podjął starania o zatrudnienie w RSB w Nowym Sączu, skąd pochodził. Czynnikiem, który uwzględniał przy staraniu się przeniesienie, była możliwość zamieszkania w Nowym Sączu. Szansę taką dawało zwolnienie przez lokatora mieszkania zajmowanego u jego rodziny. Gdy okazało się, że wyprowadzka najemcy się opóźni, zwrócił się z wnioskiem o zapewnienie mu lokalu przez KMiP MO. Sądecka jednostka nie dysponowała wolnym mieszkaniem, a tymczasem Jagoszewski dostał propozycję

⁹⁵ Kazimierz Nakielski, s. Michała, ur. 25 I 1950 r. w Przysietnicy, pow. Nowy Sącz, pochodzenie robotnicze, wykształcenie średnie (I LO w Nowym Sączu), członek PZPR od stycznia 1973 r., pracownik umysłowy. Służbę wojskową odbywał w Karpackiej Brygadzie WOP w Nowym Sączu od października 1969 do października 1971 r. Pracował w PGRN w Starym Sączu (1969), a po wyjściu do cywila – w PPRN w Nowym Sączu (AIPN Kr, 092/26, t. 7, Akta osobowe kandydata do pracy w MO/SB Kazimierza Nakielskiego; za odnalezienie tych materiałów i udostępnienie autor dziękuje Roksanie Szczypcie-Szczęch).

⁹⁶ AIPN Kr, 092/26, t. 7, Rozkaz personalny nr 319/73 z 18 VIII 1973 r., b.p.; *ibidem*, Notatka służbowa pierwszego zastępcy komendanta miejskiego i powiatowego MO ds. SB w Nowym Sączu mjr. Józefa Schillera, Nowy Sącz, 31 VII 1973 r., b.p.; *ibidem*, Pismo przewodniczącego PPRN w Nowym Sączu Kazimierza Węglarskiego, 21 VIII 1973 r., b.p.; *ibidem*, Karta przebiegu służby Kazimierza Nakielskiego, b.d., b.p.

⁹⁷ Autorowi nie udało się potwierdzić, czy w dwumiesięcznym okresie, jaki widnieje w jego przebiegu służby, rzeczywiście podjął pracę w Nowym Sączu.

Struktury i kadry

pracy w SB KMiP MO w Tarnowie wraz z zakwaterowaniem, na co się zgodził i formalnie został przeniesiony do RSB KMiP MO w Tarnowie od 15 listopada 1974 r.⁹⁸

Poruszając kwestie personalne, warto wspomnieć jeszcze o funkcjonariuszu pionu pomocniczego – inspektorze Sekcji 7 ds. Hoteli Wydziału „B” SB KW MO w Krakowie Wiesławie Susie⁹⁹, który od 15 stycznia 1974 r. swoje czynności operacyjne prowadził na terenie Nowego Sącza. Zabezpieczając hotel Orbisu „Beskid” w Nowym Sączu w ramach sprawy obiektowej „Wars”, działania konsultował i koordynował z kpt. Kozielem, odpowiedzialnym za ochronę kontrwywiadowczą powiatu¹⁰⁰.

Tabela 3. Funkcjonariusze RSB w Nowym Sączu (1957–1975)

Pion/stanowisko	Imię i nazwisko	Okres pracy w nowosądeckim RSB
Kierownictwo	Piotr Walczyk	1 I 1957 – 1 I 1958
	Edward Żyła	1 I 1958 – 1 IX 1960
	Józef Kordyl	1 IX 1960 – 16 II 1973
	Józef Schiller	16 II 1973 – 31 V 1975
Pion II	Marian Kozieł	1 I 1957 – 31 V 1975
	Mikołaj Topuziak	1 IV 1960 – 1 X 1960
	Jan Malec	1 X 1960 – XI 1963
	Zbigniew Stypuła	IX 1964 – 1 V 1970
	Józef Mirek	1 VI 1970 – IX 1971 VII 1972 – 1 VII 1973 ¹⁰¹
	Jan Gierus	1 IX 1971 ¹⁰² – V 1973
	Andrzej Chmielowski	16 V 1972 – 31 VIII 1972
	Aleksander Górczyk	16 VIII 1973 – VI 1974

⁹⁸ AIPN Kr, 0151/1785, Akta osobowe Ryszarda Jagoszewskiego.

⁹⁹ Wiesław Sus, s. Jana, ur. 4 II 1946 r. w Nowym Sączu, pochodzenie robotnicze (jego ojciec był wieloletnim sekretarzem Komitetu Zakładowego PZPR w ZNTK), wykształcenie średnie techniczne, zawód: technik mechaniczny, członek PZPR od 1965 r., bezwyznaniowy. Przed zatrudnieniem w SB pracował w ZNTK na stanowisku mistrza opisu na Wydziale Mechanicznym, a po zwolnieniu z resortu w 1984 r. był m.in. komendantem Straży Przemysłowej w Nowosądeckiej Fabryce Urządzeń Górniczych „Nowomag”. Według zapisów ewidencyjnych SB i dokumentów operacyjnych od 14 VI 1988 do 31 I 1990 r. figurował jako kontakt operacyjny o pseudonimie „Garbus” (nr rej. NS-18159), zarejestrowany przez pion V SB RUSW w Nowym Sączu (AIPN Kr, 0154/809, Akta osobowe Wiesława Susa; AIPN Kr, 00142, Karta EO-4/77 dotycząca Wiesława Susa; AIPN Kr, 00142, Karta Mkr-2 dotycząca Wiesława Susa; AIPN Kr, 0032/3327, Teczka personalna KO „Garbusa”).

¹⁰⁰ AIPN Kr, 038/35, Sprawa obiektowa o kryptonimie „Wars”.

¹⁰¹ Wiadomo, że w grudniu 1972 r. Mirek odpowiadał za punkt paszportowy w RSB, trudno jednak stwierdzić, czy było to chwilowe zastępstwo, czy wykonywał obowiązki w tym zakresie przez dłuższy czas (AIPN Kr, 060/43, t. 8, Protokół zdawczo-odbiorczy RSB KMiP MO w Nowym Sączu, 7 XII 1972 r., k. 123).

¹⁰² Prawdopodobnie po przyjęciu do służby w maju 1971 r. przez kilka kolejnych miesięcy Gierus przechodził przeszkolenie u boku któregoś z doświadczonych funkcjonariuszy.

Kadra Referatu ds. Bezpieczeństwa/ds. Służby Bezpieczeństwa KP MO/KMiP MO...

Pion/stanowisko	Imię i nazwisko	Okres pracy w nowosądeckim RSB
Pion III	Józef Kordyl	1 I 1957 – 1 IX 1960
	Władysław Kuciel	1 I 1957 – 1 VII 1957
	Marian Lechowicz	1 I 1957 – 1 V 1971
	Jan Malec	1 I 1957 – 1 X 1960
	Jan Uroda	1 I 1957 – VII 1962 (sprawy wyznaniowe); 15 IV 1971 – 31 V 1975
	Władysław Kamieniarz	1 VII 1957 – 31 V 1975
	Mieczysław Dąbrowski	1 II 1959 – 31 I 1960 (sprawy wyznaniowe)
	Mikołaj Topuziak	1 X 1960 – IX 1961 (sprawy wyznaniowe)
	Zbigniew Stypuła	1 V 1962 – 31 XII 1962
	Jan Jaworecki	1 IX 1970 – VI 1973
	Andrzej Chmielowski	1 IX 1972 – 31 V 1975
	Wiesław Szachowski	1 VII 1973 – 31 V 1975
	Tadeusz Ruchała	16 VIII 1974 – 31 V 1975
Pion IV	Mikołaj Topuziak	IX 1962 – 1 VI 1970
	Jan Uroda	VII 1962 – IX 1963
	Zbigniew Stypuła	1 I 1963 – IX 1963
	Franciszek Bieniek	IX 1963 – 1 III 1964
	Jan Malec	XI 1963 – IV 1971
	Stanisław Wnęk	15 V 1964 – 31 V 1975
	Antoni Waligóra	1 V 1970 – 31 V 1973
	Jan Gierus	V 1973 – 15 IX 1974
	Aleksander Michalik	IV 1974 – 31 V 1975
Grupa Rejestracji Cudzoziemców (1 X 1960 – XII 1965)	Franciszek Bieniek ¹⁰³	1 X 1960 – IX 1963
	Jan Uroda	IX 1963 – XII 1965
Punkt Paszportowy ¹⁰⁴ (1 1966 – 30 IV 1972)	Jan Uroda	I 1966 – 15 IV 1971
	Jan Malec	1 IV 1971 – 30 IV 1972

¹⁰³ Nie udało się ustalić, jakie obowiązki powierzono kpt. Bieńkowi, który na krótko (1–30 IV 1972) powrócił do RSB w Nowym Sączu.

¹⁰⁴ Punkt Paszportowy RSB podlegał Samodzielnej Sekcji Paszportów KW MO, a następnie Wydziałowi Paszportów SB. Jednym z celów zorganizowania punktów paszportowych przy KP MO było „zblizenie petentów ubiegających się o wyjazd do terenowych jednostek Służby Bezpieczeństwa i MO” (AIPN Kr, 0179/757, Wytyczne dyrektora Biura Paszportów MSW w spr-

Pion/stanowisko	Imię i nazwisko	Okres pracy w nowosądeckim RSB
Grupa Paszportów i Dowodów Osobistych (1 IV 1967 – 31 V 1975)	Barbara Chorążkiewicz	1 IV 1967 – 31 V 1975
	Marian Olszowski	1 IV 1967 – 31 V 1973
	Kazimiera Dobosz	1 IV 1967 – 31 V 1975
	Jan Malec	1 V 1972 – 15 VI 1974
	Zdzisław Walczak	1 IV 1974 – 31 V 1975
	Aleksander Górczyk	VI 1974 ¹⁰⁵ – 31 V 1975
Sekretariat/kierowca	Zofia Knapik	1 I 1957 – 31 V 1975
	Julian Poręba	1 V 1962 – 31 V 1975

Źródło: Obliczenia własne autora na podstawie akt osobowych funkcjonariuszy SB i dokumentów operacyjnych.

Portret zbiorowy kadry RSB

Jak wspomniano, w nowosądeckim RSB pracowało w sumie trzydziestu funkcjonariuszy SB. Z ośmiu osób, które rozpoczęły pracę w RSB jako funkcjonariusze byłego UB, tylko Kuciel i Walczyk nie byli trwale związani z Sądecczyzną (obaj zostali mianowani na stanowiska kierownicze w PUdsBP w Nowym Sączu w tym samym czasie – 1 października 1955 r.), natomiast Knapik (pow. sanocki), Kordyl (pow. gorlicki), Koziół (pow. bielski), Lechowicz (pow. tarnowski) i Uroda (pow. chrzanowski) w Nowym Sączu przebywali kilka lat i zaaklimatyzowali się w tutejszym środowisku na tyle, że można było ich traktować jako tutejszych.

W omawianym okresie spoza resortu do pracy w nowosądeckim RSB przyjęto dziesięciu pracowników: Chmielowskiego, Dąbrowskiego, Gierusa, Jaworeckiego, Kamieniarza, Michalika, Ruchałę, Stypułę, Topuziaka i Wnęka, przy czym Dąbrowski i Kamieniarz zostali zatrudnieni ponownie (obaj odeszli z własnej woli z dniem 31 grudnia 1956 r.). Z tej liczby tylko jeden z nich (Gierus) mieszkał w chwili ubiegania się o pracę w SB poza pow. nowosądeckim (Tymbark, pow. limanowski).

Z innej jednostki SB do RSB w Nowym Sączu przeniosło się czterech funkcjonariuszy: Bieniek (dwukrotnie), Waligóra, Żyła i Schiller, przy czym dwaj ostatni

wie pracy punktów paszportowych komend powiatowych MO (równorzędnych), Warszawa, 15 I 1966 r., s. 1; W. Frazik, *Struktury organizacyjne Służby Bezpieczeństwa w województwie krakowskim w latach 1956–1990* [w:] *Strażnicy sowieckiego imperium...*, s. 73).

¹⁰⁵ Plut. Górczyk zajmował się sprawami paszportowymi bądź po odejściu z resortu w czerwcu 1974 r. Jana Malca, bądź od września 1974 r., gdy kpr. Zdzisław Walczak został skierowany do CW w Legionowie.

byli mianowani na stanowisko pierwszego zastępcy komendanta powiatowego MO ds. bezpieczeństwa/SB.

Do RSB z pionu MO w Nowym Sączu przeszło lub zostało przeniesionych siedmiu funkcjonariuszy: Chorążkiewicz, Dobosz, Górczyk, Mirek, Olszowski, Poręba i Szachowski, w drugą stronę – do pionu MO (także w Nowym Sączu) odszedł jeden funkcjonariusz – Mirek (był to w zasadzie powrót do pionu MO). Z tej grupy osób spoza pow. nowosądeckiego tak naprawdę był tylko Szachowski, który wychowywał się w pow. bocheńskim, natomiast Dobosz, mimo że urodziła się w pow. oświęcimskim, od trzeciego roku życia mieszkała z rodzicami w Mostkach koło Starego Sącza.

Zdecydowana większość zatrudnionych w pionie SB (łącznie z funkcjonariuszami, którzy przeszli z pionu MO) pochodziła z regionu nowosądeckiego, trzech – z sąsiedniego pow. limanowskiego (Gierus, Waligóra, Wnęk), Szachowski – z pow. bocheńskiego. Szef безпеki Schiller przybył zaś do RSB z Krakowa.

Do innych jednostek SB z sądeckiego RSB odeszło ośmiu funkcjonariuszy: Bieniek, Gierus, Jaworecki, Kuciel, Stypuła, Topuziak, Walczyk i Żyła (z tym że Gierus i Topuziak wrócili po utworzeniu w czerwcu 1975 r. w Nowym Sączu wojewódzkiej jednostki SB, a Bieniek w 1972 r.). Dziewiąty z nich, Lechowicz, przeszedł na stanowisko komendanta Granicznej Placówki Kontrolnej w Piwnicznej (podległej Wydziałowi Kontroli Ruchu Granicznego KW MO w Krakowie), która w związku ze zmianami na szczeblu ministerialnym z dniem 1 lutego 1972 r. podporządkowana została Karpackiej Brygadzie WOP.

Nowosądecka SB (do czerwca 1975 r.) była ostatnim miejscem pracy w komunikacyjnym aparacie bezpieczeństwa dla sześciu funkcjonariuszy: Bieńka, Dąbrowskiego, Malca, Kordyla, Olszowskiego i Waligóry.

Do pracy w SB KW MO w Nowym Sączu w czerwcu 1975 r. przeniesiono w sumie piętnastu funkcjonariuszy: Schillera – na stanowisko pierwszego zastępcy komendanta wojewódzkiego MO ds. SB, Walczaka (Wydział II), Chmielowskiego, Ruchałę, Urodę (Wydział III), Michalika, Wnęka (Wydział IV), Chorążkiewicz, Dobosz, Górczyka, Knapik, Kamieniarza, Koziela (Wydział Paszportów), Szachowskiego (Samodzielna Sekcja „A”) i Porębę (kierowca Wydziału Gospodarki Materiałowo-Technicznej i Transportowej). Z tej grupy Knapik, Kamieniarz, Koziel i Uroda kontynuowali pracę rozpoczętą jeszcze w UB (Kamieniarz z półroczną przerwą).

Tabela 4. Ruch kadrowy w RSB (1957–1975)

Rok	Zatrudnieni, przeniesieni do RSB	Zwolnieni, przeniesieni z RSB	Stosunek zatrudnionych do zwolnionych
1957	Władysław Kamieniarz	Władysław Kuciel	1/1
1958	Edward Żyła	Piotr Walczyk	1/1

Struktury i kadry

Rok	Zatrudnieni, przeniesieni do RSB	Zwolnieni, przeniesieni z RSB	Stosunek zatrudnionych do zwolnionych
1959	Mieczysław Dąbrowski		1/0
1960	Mikołaj Topuziak, Franciszek Bieniek	Edward Żyła, Mieczysław Dąbrowski	2/2
1961			0/0
1962	Julian Poręba, Zbigniew Stypuła		2/0
1963			0/0
1964	Stanisław Wnęk	Franciszek Bieniek	1/1
1965			0/0
1966			0/0
1967	Kazimiera Dobosz, Marian Olszowski, Barbara Chorążkiewicz		3/0
1968			0/0
1969			0/0
1970	Józef Mirek, Antoni Waligóra, Jan Jaworecki	Mikołaj Topuziak, Zbigniew Stypuła	3/2
1971	Jan Gierus	Marian Lechowicz	1/1
1972	Andrzej Chmielowski, Franciszek Bieniek	Franciszek Bieniek	2/1
1973	Aleksander Górczyk, Józef Schiller, Wiesław Szachowski	Józef Kordyl, Antoni Waligóra, Józef Mirek, Marian Olszowski, Jan Jaworecki	3/5
1974	Zdzisław Walczak, Aleksander Michalik, Tadeusz Ruchała	Jan Malec, Jan Gierus	3/2
1975			0/0

Źródło: Obliczenia własne autora na podstawie akt osobowych funkcjonariuszy SB.

Jeśli chodzi o takie elementy portretu zbiorowego funkcjonariuszy RSB, jak: wiek, wykształcenie, pochodzenie społeczne, przynależność partyjna i deklarowane wyznanie, to obraz ten prezentuje poniższa tabela.

Tabela 5. Dane statystyczne dotyczące funkcjonariuszy SB w chwili przyjęcia do pracy lub rozpoczęcia pracy w RSB

Imię i nazwisko	Wiek	Wykształcenie	Pochodzenie społeczne	Przynależność partyjna	Deklarowane wyznanie
Franciszek Bieniek	36	podstawowe ¹⁰⁶	chłopskie	PZPR	niewierzący
Andrzej Chmielowski	29	wyższe	robotnicze	kand. PZPR	b.d.
Barbara Chorążkiewicz	33	średnie	robotnicze	PZPR	niepraktykująca
Mieczysław Dąbrowski	30	podstawowe	robotnicze	PZPR	niepraktykujący
Kazimiera Dobosz	34	średnie	robotnicze	PZPR	niepraktykująca
Jan Gierus	21	średnie	robotnicze	kand. PZPR	b.d.
Aleksander Górczyk	25	wyższe	inteligentkie	bezpartyjny/ ZMS/ZSP	niepraktykujący
Jan Jaworecki	32	wyższe	chłopskie	PZPR	bezwyznaniowy
Władysław Kamieniarz	30	podstawowe	chłopskie	PZPR	niepraktykujący
Zofia Knapik	30	podstawowe ¹⁰⁷	chłopskie	PZPR	niepraktykująca
Józef Kordyl	31	podstawowe ¹⁰⁸	robotnicze	PZPR	niewierzący
Marian Kozieł	27	podstawowe ¹⁰⁹	robotnicze	PZPR	niepraktykujący
Władysław Kuciel	39	podstawowe	robotnicze	PZPR	bezwyznaniowy
Marian Lechowicz	30	podstawowe ¹¹⁰	robotnicze	PZPR	niepraktykujący
Jan Malec	28	podstawowe ¹¹¹	chłopskie	PZPR	niepraktykujący
Aleksander Michalik	23	średnie	chłopskie	PZPR	niepraktykujący
Józef Mirek	35	średnie	robotnicze	PZPR	niepraktykujący

¹⁰⁶ Maturę zdał w 1962 r. w LO dla Pracujących w Nowym Sączu.

¹⁰⁷ Maturę zdała w 1962 r. w LO dla Pracujących w Nowym Sączu.

¹⁰⁸ W 1960 r. ukończył XI klasę LO dla Pracujących w Nowym Sączu, ale nie zdał matury, udało mu się to w roku następnym.

¹⁰⁹ Maturę zdał w 1962 r. w LO dla Pracujących w Nowym Sączu.

¹¹⁰ LO ukończył w 1960 r. podczas pobytu w Legionowie.

¹¹¹ Maturę zdał w 1964 r. w LO dla Pracujących w Nowym Targu (filia w Rabce).

Imię i nazwisko	Wiek	Wykształcenie	Pochodzenie społeczne	Przynależność partyjna	Deklarowane wyznanie
Marian Olszowski	35	podstawowe ¹¹²	chłopskie	PZPR	rzymskokatolickie
Julian Poręba	29	podstawowe	chłopskie	PZPR	niepraktykujący
Tadeusz Ruchała	23	wyższe	robotnicze	kand. PZPR	niepraktykujący
Józef Schiller	41	wyższe	robotnicze	PZPR	bezwyznaniowy
Zbigniew Stypuła	23	średnie	robotnicze	bezpartyjny	niepraktykujący
Wiesław Szachowski	25	średnie	inteligentkie	PZPR	niepraktykujący
Mikołaj Topuziak	25	średnie	robotnicze	PZPR	niewierzący
Jan Uroda	28	zawodowe ¹¹³	robotnicze	PZPR	niewierzący
Zdzisław Walczak	25	średnie	robotnicze	kand. PZPR	b.d.
Piotr Walczyk	33	podstawowe ¹¹⁴	chłopskie	PZPR	niewierzący
Antoni Waligóra	31	średnie	robotnicze	PZPR	bezwyznaniowy
Stanisław Wnęk	23	średnie	chłopskie	PZPR	niewierzący
Edward Żyła	35	podstawowe	robotnicze	PZPR	niepraktykujący

Źródło: Obliczenia własne autora na podstawie akt osobowych funkcjonariuszy SB.

Z upływem lat zmieniał się poziom wykształcenia kadr bezpieczeństwa. Siedmiu z ośmiu funkcjonariuszy SB, którzy zaczęli pracę w RSB w styczniu 1957 r., legitymowało się wykształceniem podstawowym, jedynie ppor. Uroda miał za sobą trzy klasy gimnazjum w Oświęcimiu (1947–1949). Zatrudnieni ponownie w aparacie bezpieczeństwa Dąbrowski i Kamieniarz także mogli pochwalić się ukończeniem jedynie szkoły powszechnej. Doświadczeni funkcjonariusze policji politycznej – por. Żyła (w resorcie od 1948 r.) i kpt. Bieniek (w resorcie od lutego 1947 r.) – także zakończyli edukację na szkole powszechnej. To samo dotyczyło kierowcy Poręby. Funkcjonariusze operacyjni oraz sekretarka, którzy po 1956 r. pozostali w Nowym Sączu, z czasem podjęli naukę w Liceum Ogólnokształcącym dla Pracujących w Nowym Sączu, a Kamieniarz i Ma-

¹¹² W 1970 r. zdał maturę w LO dla Pracujących w Nowym Sączu.

¹¹³ W 1961 r. zdał maturę w LO dla Pracujących w Nowym Sączu.

¹¹⁴ W 1960 r. zdał maturę w Korespondencyjnym Technikum Rachunkowości Rolnej w Marcinkowicach.

lec kontynuowali naukę w Liceum Ogólnokształcącym dla Pracujących w Nowym Targu (filia w Rabce).

Nowa jakość pojawiła się wraz ze stopniową wymianą kadry, która edukację kontynuowała lub podjęła po wojnie. Topuziak i Stypuła ukończyli licea ogólnokształcące, a Wnęk – technikum samochodowe. Z pracowników GPiDO, utworzonej w RSB w 1967 r., tylko Marian Olszowski miał wykształcenie podstawowe. Czterech nowo przyjętych w kolejnych latach funkcjonariuszy SB legitymowało się w chwili angażu wykształceniem wyższym. Chmielowski i Górczyk ukończyli Wyższą Szkołę Rolniczą w Krakowie, Jaworecki – Wyższą Szkołę Pedagogiczną w Krakowie, a Ruchała – Politechnikę Krakowską.

Przynależność partyjna funkcjonariuszy RSB w zasadzie potwierdzała ścisłe powiązanie policji politycznej z PZPR. 24 funkcjonariuszy w chwili rozpoczęcia pracy w RSB było członkami PZPR (80 proc.), kolejnych czterech miało status kandydatów do PZPR, jedynie Górczyk i Stypuła w momencie zatrudnienia w RSB byli bezpartyjni (obaj w szeregi PZPR wstąpili w kolejnych latach).

Jeśli chodzi o pochodzenie społeczne, to funkcjonariusze nowosądeckiej jednostki SB reprezentowali profil robotniczo-chłopski (pochodzenie robotnicze – 18, chłopskie – 10). Zaledwie w dwóch przypadkach ojcowie funkcjonariuszy (Górczyk, Szachowski) byli pracownikami umysłowymi.

Pod względem światopoglądowym funkcjonariusze SB stanowili grupę niemal jednorodną. W ankietach wypełnianych przed 1957 r. bądź już w czasie pracy w SB podawali się za osoby niewierzące, niepraktykujące lub bezwyznaniowe. W przypadku trzech funkcjonariuszy (Chmielowski, Gierus, Walczak) brak danych. Jedynie Olszowski w ankiecie z 1954 r. (innych nie wypełnił) wpisał wyznanie rzymskokatolickie, choć warto dodać, że w opinii służbowej z 1972 r. odnotowano, iż „pod względem światopoglądowym nie budzi zastrzeżeń”¹¹⁵.

¹¹⁵ AIPN Kr, 0154/475, Opinia służbowa st. sierż. Mariana Olszowskiego, Nowy Sącz, 20 II 1972 r., b.p.

Aneks

Przebieg służby funkcjonariuszy SB Referatu ds. Bezpieczeństwa/ds. SB KP MO/ KMIP MO w Nowym Sączu (1957–1975)*

Franciszek Bieniek¹¹⁶

s. Stanisława, ur. 30 IV 1924 r.

Awanse:

- kapral – 23 XI 1947 r.
- sierżant – 1 V 1949 r.
- chorąży – 22 VII 1950 r.
- podporucznik – 22 VII 1952 r.
- porucznik – 21 VII 1954 r.
- kapitan MO – 22 VII 1957 r.
- major MO – 22 VII 1964 r.

Przebieg służby:

- referent PUBP w Wąbrzeźnie – od 28 II 1947 r.
- słuchacz Wojewódzkiej Szkoły BP w Bydgoszczy – od 2 VI do 23 IX 1947 r.
- referent Referatu III PUBP w Wąbrzeźnie – od 1 XI 1947 r.
- słuchacz kursu dla referentów powiatowych w WUBP w Białymstoku – od 27 V 1949 r.
- w dyspozycji szefa WUBP w Bydgoszczy – od 31 V 1949 r.
- słuchacz rocznej Szkoły Oficerskiej w CW MBP w Legionowie – od 1 IX 1949 r.
- w dyspozycji szefa WUBP w Bydgoszczy – od 21 VIII 1950 r.
- st. referent Referatu III PUBP w Grudziądzu – od 1 IX 1950 r.
- w dyspozycji szefa WUBP w Krakowie – od 1 XII 1952 r.
- st. referent powiatowy PUBP w Brzesku – od 1 XII 1952 r.
- zastępca szefa PUBP w Limanowej – od 1 V 1954 r.
- w dyspozycji kierownika WUdsBP w Krakowie – od 1 IV 1955 r.
- st. referent Delegatury w Limanowej WUdsBP w Krakowie – od 1 V 1955 r.
- oficer operacyjny Delegatury w Limanowej WUdsBP w Krakowie – od 1 IV 1956 r.
- kierownik Delegatury w Limanowej WUdsBP w Krakowie – od (1 VI) 1 IX 1956 r.
- zastępca komendanta powiatowego MO ds. bezpieczeństwa w Limanowej – od 1 I 1957 r.
- w dyspozycji komendanta wojewódzkiego MO w Rzeszowie – od 1 IX 1959 r.
- st. wywiadowca Sekcji 2 Wydziału „B” SB KW MO w Rzeszowie – od 1 IX 1959 r.
- w dyspozycji komendanta wojewódzkiego MO w Krakowie – od 1 X 1960 r.

* Wszystkie zdjęcia w artykule pochodzą ze zbiorów Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej w Krakowie.

¹¹⁶ AIPN Kr, 0154/57, Akta osobowe Franciszka Bieńka.

Kadra Referatu ds. Bezpieczeństwa/ds. Służby Bezpieczeństwa KP MO/KMiP MO...

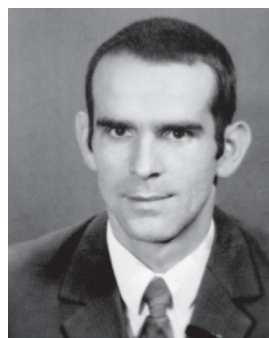
- st. oficer operacyjny Sekcji Rejestracji Cudzoziemców Referatu ds. Bezpieczeństwa KP MO w Nowym Sączu – od 1 X 1960 r.
- st. oficer operacyjny Referatu ds. Bezpieczeństwa KP MO w Nowym Sączu – od 15 VII 1963 r.
- zastępca komendanta powiatowego MO ds. bezpieczeństwa/SB w Limanowej – od 15 III 1964 r.
- słuchacz kursu doskonalenia kadr kierowniczych SB MSW – od 19 IX do 10 XII 1966 r.
- w dyspozycji pierwszego zastępcy komendanta wojewódzkiego MO ds. SB w Krakowie – od 1 II 1972 r.
- st. oficer Grupy Rejestracji Cudzoziemców RSB KMiP MO w Nowym Sączu – od 1 IV 1972 r.
- zwolniony z resortu 30 IV 1972 r.

Andrzej Chmielowski¹¹⁷

s. Ignacego, ur. 2 IX 1942 r.

Awanse:

- st. sierżant MO – lipiec 1972 r.
- podporucznik MO – 6 VII 1973 r.
- porucznik MO – 16 VI 1976 r.
- kapitan MO – 12 VI 1980 r.
- major MO – 18 IX 1984 r.
- podpułkownik – 20 IX 1988 r.

Przebieg służby:

- inspektor operacyjny Grupy Paszportów i Dowodów Osobistych Referatu ds. Służby Bezpieczeństwa KMiP MO w Nowym Sączu¹¹⁸ – od 16 V 1972 r.
- w dyspozycji komendanta wojewódzkiego MO w Nowym Sączu – od 1 VI 1975 r.
- st. inspektor Wydziału III SB KW MO w Nowym Sączu – od 1 VI 1975 r.
- st. inspektor Inspektoratu Analityczno-Informacyjnego ds. SB KW MO w Nowym Sączu – od 1 VIII 1976 r.
- umieszczony na wolnym etacie starszego inspektora Zespołu ds. SB Wydziału Inspekcji KW MO w Nowym Sączu – od 1 VIII 1977 r.
- st. inspektor Zespołu ds. SB Wydziału Inspekcji KW MO w Nowym Sączu – od 1 IX 1978 r.
- p.o. naczelnik Wydziału V SB KW MO w Nowym Sączu – od 1 IX 1982 r.
- naczelnik Wydziału V SB WUSW w Nowym Sączu – od 1 IX 1983 r.
- przekazany do dyspozycji szefa WUSW w Nowym Sączu – od 16 IX 1986 r.
- kierownik Ośrodka Wypoczynkowego „Dafne” w Zakopanem – od 1 X 1986 do 30 VII 1990 r.

¹¹⁷ AIPN Kr, 0226/15, Akta osobowe Andrzeja Chmielowskiego; AIPN Kr, 610/1, Kopia kart ewidencyjnych przebiegu służby Andrzeja Chmielowskiego.

¹¹⁸ Tylko formalnie, faktycznie zaś w Grupie Inspektorów Operacyjnych i Oficerów SB Referatu ds. Służby Bezpieczeństwa.

Struktury i kadry

Barbara Chorążkiewicz

c. Tadeusza, ur. 19 II 1934 r.

Awanse:

- plutonowy – 21 VII 1955 r.
- sierżant MO – 7 X 1967 r.
- st. sierżant MO – 22 VII 1972 r.
- sierżant sztabowy MO – 8 III 1986 r.

Przebieg służby:

- sekretarka-maszynistka RO parowozowni PKP w Nowym Sączu PUBP w Nowym Sączu – od 29 IX 1952 r.
- sekretarka-maszynistka Oddziału VIII w Nowym Sączu Wydziału VIII WUBP w Krakowie – od 1 VIII 1954 r.
- sekretarka-maszynistka Oddziału V w Nowym Sączu Wydziału V WUdsBP w Krakowie – od 1 IV 1955 r.
- sekretarz Oddziału V w Nowym Sączu Wydziału V WUdsBP w Krakowie – od 1 IV 1956 r.
- zwolniona z resortu 30 XI 1956 r.
- przyjęta ponownie – mł. referent Referatu Ewidencji Ludności i Dowodów Osobistych KP MO w Nowym Sączu – od 1 IX 1960 r.
- st. referent Sekcji Ogólnej KP MO w Nowym Sączu – od 1 I 1962 r.
- referent Grupy Paszportów i Dowodów Osobistych Referatu ds. Bezpieczeństwa KP MO w Nowym Sączu – od 1 IV 1967 r.
- w dyspozycji komendanta wojewódzkiego MO w Nowym Sączu – od 1 VI 1975 r.
- referent Wydziału Paszportów SB KW MO w Nowym Sączu – od 1 VI 1975 r.
- referent techniki operacyjnej Wydziału Paszportów umieszczona na wolnym etacie referenta Wydziału Paszportów WUSW w Nowym Sączu – od 1 III 1984 r.
- zwolniona z resortu 31 V 1984 r.

Mieczysław Dąbrowski

s. Karola, ur. 23 V 1928 r.

Awanse:

- kapral WP – 8 V 1948 r.
- plutonowy – 28 XII 1950 r.
- sierżant – 27 XII 1951 r.
- st. sierżant – 30 XII 1952 r.
- chorąży – 21 VII 1954 r.
- podporucznik – 18 VII 1956 r.
- podporucznik MO – 18 III 1959 r.

Przebieg służby:

- mł. referent Sekcji 6 Wydziału IV WUBP w Krakowie – od 16 VIII 1949 r.
- słuchacz XV kursu Szkoły Specjalnej przy WUBP w Krakowie – od 16 VIII 1949 r.
- mł. referent Sekcji 6 Wydziału IV WUBP w Krakowie – od 15 XII 1949 r.
- mł. referent Referatu Kolejowego PUBP w Nowym Sączu – od 30 VI 1950 r.
- mł. referent Referatu Komunikacyjnego PUBP w Nowym Sączu – od 1 II 1951 r.
- referent terenowy dla obsługiwanego gm. Korzenna PUBP w Nowym Sączu – od 1 V 1952 r.
- st. referent terenowy dla obsługiwanego gm. Korzenna PUBP w Nowym Sączu – od 1 XI 1952 r.
- st. referent Placówki BP w Krynicy PUBP w Nowym Sączu – od 1 VI 1953 r.
- st. referent PUdsBP w Nowym Sączu – od 1 IV 1955 r.
- oficer operacyjny PUdsBP w Nowym Sączu – od 1 IV 1956 r.
- zwolniony z resortu 31 XII 1956 r.
- przyjęty ponownie – oficer operacyjny Referatu ds. Bezpieczeństwa KP MO w Nowym Sączu – od 1 II 1959 r.
- zwolniony z resortu 31 I 1960 r.

Kazimiera Dobosz z d. Wyczesana¹¹⁹

c. Stanisława, ur. 29 IX 1932 r.

Awanse:

- kapral – 29 XII 1953 r.
- plutonowy MO – 2 X 1964 r.
- sierżant MO – 7 X 1967 r.
- sierżant sztabowy – 30 IX 1977 r.
- st. sierżant sztabowy – 29 IX 1980 r.
- mł. chorąży MO – 31 X 1984 r.
- chorąży MO – 11 IX 1987 r.

Przebieg służby:

- od 3 XII 1952 do 31 III 1967 r. pracowała w pionie milicji KP MO w Nowym Sączu (Referat Ewidencji Ludności i Dowodów Osobistych)
- referent Grupy Paszportów i Dowodów Osobistych Referatu ds. Bezpieczeństwa KMiP MO w Nowym Sączu – od 1 IV 1967 r.
- w dyspozycji komendanta wojewódzkiego MO w Nowym Sączu – od 1 VI 1975 r.
- referent Wydziału Paszportów SB KW MO w Nowym Sączu – od 1 VI 1975 r.
- referent techniki operacyjnej Wydziału Paszportów SB KW MO w Nowym Sączu – od 1 IV 1977 r.

¹¹⁹ AIPN Kr, 0159/2891, Akta osobowe Kazimiery Dobosz.

Struktury i kadry

- st. referent techniki operacyjnej Wydziału Paszportów SB KW MO w Nowym Sączu – od 1 IX 1982 r.
- mł. inspektor Wydziału Paszportów SB WUSW w Nowym Sączu i umieszczona na wolnym etacie starszego referenta techniki operacyjnej Wydziału Paszportów SB – od 1 VIII 1984 r.
- mł. inspektor Wydziału Paszportów SB WUSW w Nowym Sączu – od 1 XI 1984 r.
- inspektor Wydziału Paszportów SB WUSW w Nowym Sączu – od 1 XII 1986 do 31 VII 1990 r.

Jan Gierus¹²⁰

s. Jana, ur. 13 V 1949 r.

Awanse:

- st. szeregowy MO – 1 V 1971 r.
- plutonowy MO – 2 XI 1972 r.
- sierżant MO – 17 VII 1974 r.
- st. sierżant MO – 30 IX 1976 r.
- sierżant sztabowy MO – 30 IX 1982 r.
- mł. chorąży MO – 18 IX 1984 r.
- chorąży – 11 IX 1987 r.

Przebieg służby:

- oficer Grupy Inspektorów Operacyjnych i Oficerów SB Referatu ds. Służby Bezpieczeństwa KMiP MO w Nowym Sączu – od 1 V 1971 r.
- inspektor operacyjny Grupy Operacyjnej Referatu ds. Służby Bezpieczeństwa KMiP MO w Nowym Sączu – od 1 III 1974 r.
- w dyspozycji komendanta wojewódzkiego MO w Koszalinie – od 15 IX 1974 r.
- inspektor Sekcji ds. Hoteli Wydziału „B” KW MO w Koszalinie – od 1 XII 1974 r.
- przekazany do dyspozycji komendanta wojewódzkiego MO w Koszalinie – od 1 VI 1975 r.
- w dyspozycji komendanta wojewódzkiego MO w Nowym Sączu – od 15 VII 1975 r.
- referent Sekcji Paszportów SB w Zakopanem KW MO w Nowym Sączu – od 1 VI 1975 r.
- inspektor Wydziału Paszportów SB KW MO w Nowym Sączu umieszczony na wolnym etacie inspektora Wydziału IV SB KW MO w Nowym Sączu – od 1 III 1983 r.
- inspektor Wydziału Paszportów SB KW MO w Nowym Sączu – od 1 VII 1984 do 31 VII 1990 r.

¹²⁰ AIPN Kr, 0226/10, Akta osobowe Jana Gierusa.

Aleksander Górczyk¹²¹

s. Zbigniewa, ur. 1 II 1948 r.

Awanse:

- st. szeregowy MO – 20 XII 1972 r.
- plutonowy MO – 3 X 1973 r.
- podporucznik MO – 16 VI 1976 r.
- porucznik MO – 31 V 1979 r.
- kapitan MO – 23 IX 1983 r.

Przebieg służby:

- od 16 XII 1972 do 15 VIII 1973 r. funkcjonariusz MO KMiP MO w Nowym Sączu
- inspektor operacyjny SB Grupy Operacyjnej Referatu ds. Służby Bezpieczeństwa KMiP MO w Nowym Sączu – od 16 VIII 1973 r.
- w dyspozycji komendanta wojewódzkiego MO w Nowym Sączu – od 1 VI 1975 r.
- inspektor Wydziału Paszportów SB KW MO w Nowym Sączu – od 1 VI 1975 r.
- słuchacz Studium Podyplomowego MSW – od 11 X 1975 r.
- w dyspozycji komendanta wojewódzkiego MO w Nowym Sączu – od 24 VI 1976 r.
- st. inspektor Wydziału Paszportów SB KW MO w Nowym Sączu – od 1 VIII 1976 r.
i umieszczony na wolnym etacie kierownika Sekcji Paszportów w Nowym Targu
- st. inspektor Wydziału Paszportów SB KW MO w Nowym Sączu – od 1 IV 1977 do 31 VII 1990 r.

Jan Jaworecki¹²²

s. Władysława, ur. 28 IX 1937 r.

Awanse:

- plutonowy MO – 10 IX 1970 r.
- sierżant MO – 12 VII 1971 r.
- podporucznik MO – 6 VII 1973 r.

Przebieg służby:

- inspektor operacyjny SB Grupy Inspektorów Operacyjnych i Oficerów SB Referatu ds. Służby Bezpieczeństwa KMiP MO w Nowym Sączu – od 1 IX 1970 r.
- słuchacz Szkoły Oficerskiej CW MSW w Legionowie – od 4 I do 30 XI 1972 r.

¹²¹ AIPN Kr, 0159/2904, Akta osobowe Aleksandra Górczyka.

¹²² AIPN Kr, 059/117, Akta osobowe Jana Jaworeckiego.

Struktury i kadry

- st. inspektor Grupy Operacyjnej Wydziału IV SB KW MO w Krakowie – od czerwca 1973 r.¹²³
- st. inspektor Wydziału IV SB KW MO w Krakowie – od 1 VI 1975 r.
- zwolniony z resortu 15 XII 1975 r.

Władysław Kamieniarz

s. Piotra, ur. 26 V 1927 r.

Awanse:

- st. strzelec KBW
- kapral – 2 VI 1951 r.
- st. sierżant – 20 X 1951 r.
- chorąży – 21 VII 1954 r.
- podporucznik – 27 XII 1955 r.
- podporucznik MO – 4 XI 1958 r.
- porucznik MO – 22 VII 1969 r.

Przebieg służby:

- mł. referent Referatu V PUBP w Miechowie – od 1 X 1950 r.
- słuchacz Szkoły Międzywojewódzkiej w Krakowie – od 1 VI 1951 r.
- mł. referent Referatu V PUBP w Miechowie – od 1 XI 1951 r.
- referent terenowy dla obsługiwanego gm. Koniusza i Klimontów PUBP w Miechowie – od 1 V 1952 r.
- st. referent powiatowy PUBP w Miechowie – od 1 III 1953 r.
- st. referent powiatowy PUBP w Nowym Sączu – od 1 IX 1954 r.
- st. referent PUdsBP w Nowym Sączu – od 1 IV 1955 r.
- oficer operacyjny PUdsBP w Nowym Sączu – od 1 IV 1956 r.
- zwolniony z resortu 31 XII 1956 r.
- przyjęty ponownie – st. oficer operacyjny Referatu ds. Bezpieczeństwa KP MO w Nowym Sączu – od 1 VII 1957 r.
- inspektor Grupy Inspektorów Operacyjnych KP MO w Nowym Sączu – od 1 IV 1967 r.
- w dyspozycji komendanta wojewódzkiego KW MO w Nowym Sączu – od 1 VI 1975 r.
- st. inspektor Wydziału Paszportów SB KW MO w Nowym Sączu – od 1 VI 1975 r.
- kierownik Sekcji Paszportów w Nowym Targu Wydziału Paszportów SB KW MO w Nowym Sączu – od 1 IV 1977 r.
- zwolniony z resortu 30 XI 1977 r.

¹²³ Formalnie do Wydziału IV SB KW MO w Krakowie sierż. Jaworecki został przeniesiony z dniem 1 XII 1973 r.

Zofia Knapik z d. Dranka

c. Stanisława, ur. 23 V 1926 r.

Awanse:

- plutonowy – 7 XI 1953 r.
- sierżant – 21 VII 1955 r.
- st. sierżant MO – 1 V 1961 r.
- sierżant sztabowy MO – 2 X 1975 r.
- st. sierżant sztabowy – 28 IX 1978 r.
- mł. chorąży MO – 6 XII 1982 r.
- podporucznik MO – 26 IX 1984 r.
- porucznik MO – 12 VI 1987 r.

Przebieg służby:

- maszynistka PUBP w Sanoku – od 1 III 1948 r.
- w dyspozycji szefa WUBP w Krakowie – od 20 VI 1950 r.
- maszynistka PUBP w Nowym Sączu – od 1 VIII 1950 r.
- sekretarka PUBP w Nowym Sączu – od 1 X 1953 r.
- sekretarka PUdsBP w Krakowie – od 1 IV 1955 r.
- sekretarka-maszynistka Referatu ds. Bezpieczeństwa KP MO w Nowym Sączu¹²⁴
– od 1 I 1957 r.
- podoficer ewidencji operacyjnej Referatu ds. Bezpieczeństwa KP MO w Nowym Sączu – od 1 V 1961 r.
- sekretarka-maszynistka KP MO w Nowym Sączu – od 1 IV 1967 r.
- w dyspozycji komendanta wojewódzkiego KW MO w Nowym Sączu – od 1 VI 1975 r.
- referent techniki operacyjnej Wydziału Paszportów SB KW MO w Nowym Sączu
– od 1 VI 1975 r.
- inspektor Wydziału Paszportów SB umieszczona na wolnym etacie referenta techniki operacyjnej Wydziału Paszportów SB KW MO w Nowym Sączu – od 1 VII 1983 r.
- w dyspozycji szefa WUSW w Nowym Sączu – od 16 X 1986 r.
- zwolniona z resortu 30 VI 1987 r.

¹²⁴ W książce *Ludzie bezpieki w powiecie Nowy Sącz...* autor błędnie podał, że Zofia Knapik pomiędzy 1957 a 1967 r. pracowała w RSB KP MO w Krakowie (*ibidem*, s. 109).

Struktury i kadry

Kordyl Józef

s. Adolfa, ur. 20 VII 1925 r.

Awanse:

- plutonowy – 20 XI 1947 r.
- sierżant – 25 V 1949 r.
- st. sierżant – 28 XII 1950 r.
- chorąży – 1 I 1951 r.
- podporucznik – 22 VII 1952 r.
- porucznik – 20 VII 1955 r.
- porucznik MO – 8 II 1957 r.
- kapitan MO – 22 VII 1962 r.
- major MO – 22 VII 1967 r.
- podpułkownik MO – 22 VII 1971 r.

Przebieg służby:

- mł. referent Referatu III PUBP w Nowym Sączu – od 15 IV 1946 r.
- słuchacz VI kursu Szkoły Specjalnej przy WUBP Kraków – od 28 V 1946 r.
- referent PUBP w Nowym Sączu – od 29 VI 1946 r.
- referent Referatu IV PUBP w Nowym Sączu – od maja 1947 r.
- referent Oddziału Ekspozytury Kolejowej BP w Nowym Sączu PUBP w Nowym Sączu – od 1 X 1947 r.
- referent Referatu Kolejowego PUBP w Nowym Sączu – od 1 I 1949 r.
- słuchacz kursu dla pracowników referatów ochrony – od października do 5 XI 1949 r.
- referent i p.o. kierownik RO Warsztatów Kolejowych PKP w Nowym Sączu PUBP w Nowym Sączu – od 1 III 1950 r.
- kierownik RO Warsztatów Kolejowych PKP w Nowym Sączu PUBP w Nowym Sączu – od 1 XII 1950 r.
- kierownik Oddziału VIII w Nowym Sączu Wydziału VIII WUBP w Krakowie – od 1 VIII 1954 r.
- kierownik Oddziału V w Nowym Sączu Wydziału V WUdsBP w Krakowie – od 1 IV 1955 r.
- st. oficer operacyjny Oddziału V w Nowym Sączu Wydziału V WUdsBP w Krakowie – od 1 IV 1956 r.
- st. referent operacyjny Referatu ds. Bezpieczeństwa KP MO w Nowym Sączu – od 1 I 1957 r.
- słuchacz kursu doskonalenia kadry kierowniczej MSW – od 5 I do 22 III 1957 r.
- p.o. zastępca komendanta powiatowego MO ds. bezpieczeństwa KP MO w Nowym Sączu – od 1 IX 1960 r.
- zastępca komendanta powiatowego MO ds. bezpieczeństwa KP MO w Nowym Sączu – od 1 XI 1961 r.
- zwolniony z resortu 16 II 1973 r.

Marian Koziel

s. Stanisława, ur. 19 VII 1929 r.

Awanse:

- kapral – 2 V 1951 r.
- plutonowy – 27 XII 1951 r.
- sierżant – 8 IV 1953 r.
- chorąży – 20 VII 1955 r.
- podporucznik – 18 VII 1956 r.
- podporucznik MO – 8 II 1957 r.
- porucznik MO – 22 VII 1962 r.
- kapitan MO – 22 VII 1970 r.
- major MO – 29 VI 1977 r.

Przebieg służby:

- mł. referent Placówki BP w Kalwarii PUBP w Wadowicach – od 18 VII 1949 r.
- słuchacz XV kursu Szkoły Specjalnej przy WUBP w Krakowie – od 16 VIII do 15 XII 1949 r.
- referent Referatu Komunikacyjnego PUBP w Wadowicach – od 1 VI 1951 r.
- sekretarz PUBP w Wadowicach – od 30 IV 1952 r.
- referent Referatu VIII PUBP w Nowym Targu – od 1 VII 1952 r.
- st. referent Referatu I Oddziału VIII w Nowym Sączu Wydziału VIII WUBP w Krakowie – od 1 VIII 1954 r.
- st. referent Oddziału V w Nowym Sączu Wydziału V WUdsBP w Krakowie – od 1 IV 1955 r.
- oficer operacyjny Oddziału V w Nowym Sączu Wydziału V WUdsBP w Krakowie – od 1 IV 1956 r.
- oficer operacyjny Referatu ds. Bezpieczeństwa KP MO w Nowym Sączu – od 1 I 1957 r.
- st. oficer operacyjny Referatu ds. Bezpieczeństwa KP MO w Nowym Sączu – od 1 VIII 1960 r.
- inspektor Grupy Inspektorów Operacyjnych SB KP MO w Nowym Sączu – od 1 IV 1967 r.
- st. inspektor operacyjny Grupy Inspektorów Operacyjnych i Oficerów SB KP MO w Nowym Sączu – od 1 IV 1970 r.
- w dyspozycji komendanta wojewódzkiego MO KW MO w Nowym Sączu – od 1 VI 1975 r.
- zastępca naczelnika Wydziału Paszportów SB KW MO w Nowym Sączu – od 1 VI 1975 r.
- zwolniony z resortu 30 XI 1977 r.

Struktury i kadry

Władysław Kuciel

s. Wincentego, ur. 6 V 1917 r.

Awanse:

- plutonowy – 13 III 1946 r.
- sierżant – 22 VII 1946 r.
- chorąży – 22 XII 1947 r.
- podporucznik – 22 VII 1949 r.
- porucznik – 22 VII 1950 r.
- kapitan – 30 X 1952 r.
- major MO – 22 VII 1966 r.

Przebieg służby:

- mł. oficer śledczy Sekcji 7/8 MUBP w Krakowie – od 10 II 1945 r.
- st. wywiadowca MUBP w Krakowie – od 15 IV 1945 r.
- magazynier broni MUBP w Krakowie – od 1 VII 1945 r.
- słuchacz III kursu Szkoły Specjalnej przy WUBP w Krakowie – od 13 II do 12 III 1946 r.
- mł. referent Sekcji 1 Wydziału I WUBP w Krakowie – od 12 III 1946 r.
- słuchacz VIII kursu w Centralnej Szkole MBP w Łodzi – od 11 VIII 1946 do 10 III 1947 r.
- referent Sekcji 1 Wydziału I WUBP w Krakowie – od 9 IV 1947 r.
- st. referent Sekcji 1 Wydziału I WUBP w Krakowie – od 1 I 1948 r.
- st. referent Sekcji 4 Wydziału I WUBP w Krakowie – od 1 VI 1948 r.
- kierownik Sekcji 4 Wydziału I WUBP w Krakowie – od 15 I 1950 r.
- kierownik Sekcji 6 Wydziału I WUBP w Krakowie – od 1 VIII 1953 r.
- słuchacz rocznej Szkoły Oficerskiej w Centrum Wyszkożenia MBP w Legionowie – od 1 IX 1954 r.
- w dyspozycji kierownika WUdsBP w Krakowie – od 30 VI 1955 r.
- zastępca kierownika PUdsBP w Nowym Sączu – od 1 X 1955 r.¹²⁵
- st. oficer operacyjny Referatu ds. Bezpieczeństwa KP MO w Nowym Sączu – od 1 I 1957 r.
- st. oficer operacyjny Wydziału II SB KW MO w Krakowie – od 1 VII 1957 r.
- kierownik Grupy VII Wydziału II SB KW MO w Krakowie – od 1 II 1959 r.
- słuchacz kursu specjalistycznego Wydziału VII Departamentu II MSW – od 11 do 15 I 1960 r.
- zastępca naczelnika Wydziału Kontroli Ruchu Granicznego SB KW MO w Krakowie – od 15 XII 1965 r.
- zwolniony z resortu 30 XI 1967 r.

¹²⁵ Stanowisko zastępcy kierownika PUdsBP w Nowym Sączu Władysław Kuciel objął 4 VIII 1955 r.

Marian Lechowicz

s. Jana, ur. 26 III 1926 r.

Awanse:

- plutonowy – 13 III 1946 r.
- sierżant – 22 VII 1946 r.
- st. sierżant – 30 VII 1947 r.
- chorąży – 1 XII 1948 r.
- podporucznik – 28 XII 1950 r.
- porucznik MO – 18 VII 1957 r.
- kapitan MO – 22 VII 1962 r.
- major MO – 22 VII 1971 r.

Przebieg służby:

- wartownik PUBP w Tarnowie – od 7 VI 1945 r.
- referent PUBP w Tarnowie – od 1 I 1946 r.
- słuchacz III kursu Szkoły Specjalnej przy WUBP w Krakowie – od 28 II do 12 III 1946 r.
- referent PUBP w Bochni – od 23 V 1946 r.
- referent Placówki BP w Wiśniczu PUBP w Bochni – od 1 X 1947 r.
- st. referent Placówki BP w Wiśniczu PUBP w Bochni – od 1 VIII 1948 r.
- st. referent Referatu III PUBP w Nowym Sączu – od 1 I 1952 r.
- st. referent powiatowy PUBP w Nowym Sączu – od 1 V 1952 r.
- st. referent PUdsBP w Nowym Sączu – od 1 IV 1955 r.
- oficer operacyjny PUdsBP w Nowym Sączu – od 1 IV 1956 r.
- st. oficer operacyjny Referatu ds. Bezpieczeństwa KP MO w Nowym Sączu – od 1 I 1957 r.
- słuchacz dwuletniej Szkoły Funkcjonariuszy SB w Centrum Wyszkożenia MSW w Legionowie – od 18 IX 1959 do 25 VII 1961 r.
- w dyspozycji zastępcy komendanta ds. bezpieczeństwa KW MO w Krakowie – od 25 VII 1961 r.
- st. oficer operacyjny Referatu ds. Bezpieczeństwa KP MO w Nowym Sączu – od 1 IX 1961 r. i umieszczony na wolnym etacie starszego oficera ewidencji operacyjnej Referatu ds. Bezpieczeństwa KP MO w Dąbrowie Tarnowskiej
- st. oficer operacyjny Referatu ds. Bezpieczeństwa KP MO w Nowym Sączu – od 1 XI 1961 r.
- st. inspektor Grupy Inspektorów Operacyjnych KP MO w Nowym Sączu – od 1 IV 1967 r.
- komendant Granicznej Placówki Kontrolnej SB w Piwnicznej – od 1 V 1971 r.
- zwolniony z resortu 11 V 1972 r.¹²⁶

¹²⁶ Od 1 X 1981 do 31 VIII 1987 r. Marian Lechowicz zatrudniony był na 1/2 etatu w Wydziale „B” SB KW MO w Nowym Sączu, a następnie SB RUSW w Nowym Sączu na stanowisku inspektora.

Struktury i kadry

Jan Malec

s. Józefa, ur. 10 IV 1928 r.

Awanse:

- kapral – 30 XII 1952 r.
- sierżant – 28 IV 1953 r.
- chorąży – 28 VI 1956 r.
- chorąży MO – 8 II 1957 r.
- podporucznik MO – 3 IV 1959 r.
- porucznik MO – 22 VII 1969 r.

Przebieg służby:

- referent powiatowy PUBP w Nowym Sączu – od 1 IX 1952 r.
- referent terenowy dla obsługi gm. Stary Sącz PUBP w Nowym Sączu – od lutego 1953 r.
- referent PUdsBP w Nowym Sączu – od 1 IV 1955 r.
- słuchacz rocznej Szkoły Podwyższenia Kwalifikacji Referentów KdsBP w Legionowie – od 1 IX 1955 r.
- w dyspozycji kierownika WUdsBP w Krakowie – od 31 VII 1956 r.
- oficer operacyjny PUdsBP w Nowym Sączu – od 1 IX 1956 r.
- oficer operacyjny Referatu ds. Bezpieczeństwa KP MO w Nowym Sączu – od 1 I 1957 r.
- oficer Grupy Inspektorów Operacyjnych KP MO w Nowym Sączu – od 1 IV 1967 r.
- inspektor operacyjny SB Grupy Inspektorów Operacyjnych i Oficerów SB KP MO w Nowym Sączu – od 1 IV 1969 r.
- st. oficer Sekcji Rejestracji Cudzoziemców Referatu ds. Bezpieczeństwa KP MO w Nowym Sączu – od 1 IV 1971 r.
- zwolniony z resortu 15 VI 1974 r.

Aleksander Michalik¹²⁷

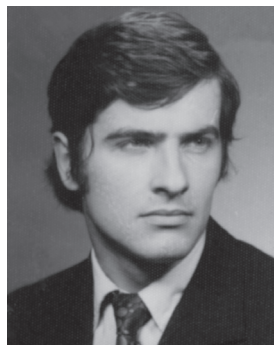
s. Kazimierza, ur. 12 XII 1950 r.

Awanse:

- kapral MO – 16 XI 1978 r.
- podporucznik MO – 18 VI 1979 r.
- porucznik MO – 17 IX 1982 r.
- kapitan MO – 17 IX 1986 r.

Przebieg służby:

- inspektor operacyjny SB Grupy Inspektorów Referatu ds. Służby Bezpieczeństwa KMIP MO w Nowym Sączu – od 1 V 1974 r.

¹²⁷ AIPN Kr, 0154/870, Akta osobowe Aleksandra Michalika.

Kadra Referatu ds. Bezpieczeństwa/ds. Służby Bezpieczeństwa KP MO/KMiP MO...

- przekazany do dyspozycji komendanta wojewódzkiego MO w Nowym Sączu – od 1 VI 1975 r.
- inspektor Wydziału IV SB KW MO w Nowym Sączu – od 1 VI 1975 r.
- słuchacz Wyższej Szkoły Oficerskiej MSW w Legionowie – od 1 X 1976 r.
- w dyspozycji komendanta wojewódzkiego MO w Nowym Sączu – od 1 VII 1979 r.
- st. inspektor operacyjny Wydziału IV SB KW MO w Nowym Sączu – od 1 VII 1979 r.
- kierownik Referatu IV SB RUSW w Nowym Sączu – od 1 VIII 1984 r.
- st. inspektor Grupy IV SB RUSW w Nowym Sączu – od 16 V 1985 r.
- inspektor Samodzielnej Sekcji 6 WUSW w Nowym Sączu – od 16 XI 1985 r.
- inspektor Wydziału VI WUSW w Nowym Sączu – od 1 XII 1985 r.
- zwolniony z resortu 31 VIII 1987 r.

Józef Mirek¹²⁸

s. Franciszka, ur. 8 VII 1934 r.

Awanse:

- kapral MO – 9 VII 1966 r.
- plutonowy MO – 5 VII 1967 r.
- sierżant MO – 27 IX 1969 r.
- podporucznik MO – 22 VII 1972 r.
- porucznik MO – 31 VII 1979 r.

Przebieg służby:

- od 9 IV 1959 do 31 V 1970 r. pracował w pionie MO (KD MO Kraków, KP MO Nowy Sącz)
- oficer SB Grupy Inspektorów Operacyjnych i Oficerów SB Referatu ds. Służby Bezpieczeństwa KMiP MO umieszczony na wolnym etacie inspektora operacyjnego SB Grupy Inspektorów Operacyjnych i Oficerów SB tutejszej jednostki – od 1 VI 1970 r.
- oficer SB Grupy Inspektorów Operacyjnych i Oficerów SB Referatu ds. Służby Bezpieczeństwa KMiP MO – od 1 XI 1970 r.
- słuchacz Szkoły Oficerskiej CW MSW w Legionowie – od 2 IX 1971 do 18 VII 1972 r.
- inspektor operacyjny SB Grupy Operacyjnej Referatu ds. Służby Bezpieczeństwa KMiP MO w Nowym Sączu – od 1 VI 1973 r.
- od 1 VII 1973 do 31 VIII 1984 r. funkcjonariusz MO KMiP MO/KW MO w Nowym Sączu¹²⁹

¹²⁸ AIPN Kr, 0159/2575, Akta osobowe Józefa Mirka.

¹²⁹ Od 1 VI do 30 VI 1985 r. pracował w Wydziale Kryminalnym WUSW w Nowym Sączu na podstawie umowy o pracę w wymiarze 1/2 etatu.

Struktury i kadry

Marian Olszowski¹³⁰

s. Wojciecha, ur. 11 III 1932 r.

Awanse:

- st. szeregowy WP – 30 XII 1953 r.
- kapral MO – 22 III 1962 r.
- plutonowy MO – 9 VII 1964 r.
- sierżant MO – 7 X 1967 r.
- st. sierżant MO – 22 VII 1971 r.

Przebieg służby:

- od 10 IV 1954 do 31 III 1967 r. funkcjonariusz KP MO w Nowym Sączu (m.in. w Referacie Ewidencji Ludności i Dowodów Osobistych)
- referent Grupy Paszportów i Dowodów Osobistych Referatu ds. Bezpieczeństwa KMIP MO w Nowym Sączu – od 1 IV 1967 r.
- zwolniony z resortu 31 V 1973 r.

Julian Poręba¹³¹

s. Władysława, ur. 16 X 1932 r.

Awanse:

- kapral MO – od 7 X 1958 r.
- sierżant MO – od 22 VII 1962 r.

Przebieg służby:

- kierowca Referatu Zaopatrzenia KP MO w Nowym Sączu – od 25 XI 1957 r.
- milicjant-kierowca Referatu ds. Bezpieczeństwa KP MO w Nowym Sączu – od 1 V 1962 r.
- milicjant-kierowca Wydziału Gospodarki Materiałowo-Technicznej i Transportowej KW MO w Nowym Sączu – od 1 VI 1975 r.
- zwolniony z resortu 31 V 1984 r.

¹³⁰ AIPN Kr, 0154/475, Akta osobowe Mariana Olszowskiego.

¹³¹ AIPN Kr, 0159/2620, Akta osobowe Juliana Poręby.

Tadeusz Ruchała¹³²

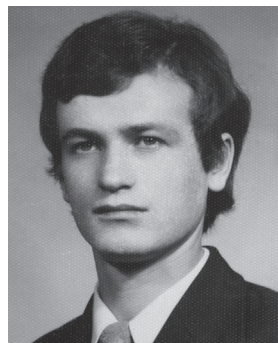
s. Juliana, ur. 29 XII 1950 r.

Awanse:

- kapral MO – 16 VIII 1974 r.
- st. sierżant sztabowy MO – 3 VII 1976 r.
- podporucznik MO – 24 IX 1977 r.
- porucznik MO – 12 VI 1980 r.
- kapitan MO – 18 IX 1984 r.

Przebieg służby:

- inspektor operacyjny Grupy Operacyjnej Referatu Służby Bezpieczeństwa KMIP MO w Nowym Sączu – 16 IX 1974 r.
- w dyspozycji komendanta wojewódzkiego MO w Nowym Sączu – od 1 VI 1975 r.
- inspektor Wydziału III SB KW MO w Nowym Sączu – od 1 VI 1975 r.
- zwolniony z resortu 15 VII 1975 r.¹³³
- przyjęty ponownie na stanowisko inspektora Wydziału III SB KW MO w Nowym Sączu – od 1 VII 1976 r.
- inspektor Wydziału Paszportów SB KW MO w Nowym Sączu – od 1 VIII 1976 r.
- inspektor Wydziału II SB WUSW w Nowym Sączu – od 1 VIII 1985 r.
- zawieszony w czynnościach służbowych – od 13 XII 1985 r.
- wydalony z resortu 15 IV 1986 r.

Józef Schiller

s. Walentyny, ur. 5 III 1931 r., zm. 8 XI 1999 r.

Awanse:

- porucznik MO – 22 VII 1959 r. [zatwierdzenie stopnia z LWP]
- kapitan MO – 22 VII 1963 r.
- major MO – 22 VII 1973 r.
- podpułkownik MO – 22 VII 1976 r.
- pułkownik MO – 22 VII 1978 r.

Przebieg służby:

- oficer operacyjny Wydziału III SB KW MO w Krakowie – od 1 VII 1959 r.
- oficer operacyjny Wydziału IV SB KW MO w Krakowie – od 15 VII 1962 r.
- kierownik grupy Wydziału IV SB KW MO w Krakowie – od 15 X 1962 r.
- pierwszy zastępca komendanta miejskiego i powiatowego MO ds. SB w Nowym Sączu – od 16 II 1973 r.

¹³² AIPN Kr, 0154/815, Akta osobowe Tadeusza Ruchały.

¹³³ Ruchała został zwolniony, gdyż nie miał uregulowanej służby wojskowej. Powołany na dwunastomiesięczne przeszkolenie w jednostce wojskowej, musiał odejść z resoru, ponieważ nie uwzględniono jego wniosku o odroczenie przeszkolenia w Szkole Oficerów Rezerwy w Inowrocławiu.

Struktury i kadry

- słuchacz kursu doskonalenia zawodowego dla zastępców komendantów powiatowych MO ds. SB w Ośrodku Doskonalenia Kadr Kierowniczych w Łodzi – od 4 XI do 18 XII 1974 r.
- zastępca komendanta wojewódzkiego MO ds. SB w Nowym Sączu – od 1 VI 1975 r.
- zastępca komendanta wojewódzkiego MO ds. SB w Tarnowie – od 1 V 1983 r.
- zastępca szefa WUSW ds. SB w Tarnowie – od 1 VIII 1983 r.
- zwolniony z resortu 31 VII 1990 r.

Zbigniew Stypuła¹³⁴

s. Józefa, ur. 3 VIII 1938 r.

Awanse:

- st. szeregowy WP – 1 V 1962 r.
- kapral MO – 22 VII 1962 r.
- podporucznik MO – 22 VII 1964 r.

Przebieg służby:

- oficer operacyjny Referatu ds. Bezpieczeństwa KP MO w Nowym Sączu – od 1 V 1962 r.
- słuchacz Szkoły Oficerskiej CW MSW w Legionowie – od 9 IX 1963 do 1 IX 1964 r.
- oficer Grupy Inspektorów Operacyjnych Referatu ds. Bezpieczeństwa KMIP MO w Nowym Sączu – od 1 IV 1967 r.
- oficer SB Grupy Inspektorów i Oficerów SB Referatu ds. Służby Bezpieczeństwa KP MO w Limanowej – od 1 V 1970 r.
- zwolniony z resortu 30 IV 1972 r.

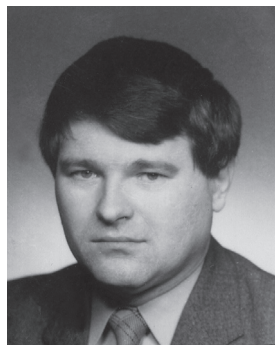

Wiesław Szachowski¹³⁵

s. Jana, ur. 23 II 1948 r.

Awanse:

- kapral MO – 28 IX 1969 r.
- plutonowy MO – 19 XII 1970 r.
- sierżant MO – 18 VII 1973 r.
- st. sierżant MO – 2 X 1975 r.
- mł. chorąży MO – 12 VI 1981 r.
- chorąży MO – 18 IX 1984 r.
- podporucznik MO – 24 VI 1985 r.
- porucznik MO – 22 IX 1988 r.

¹³⁴ AIPN Kr, 0154/630, Akta osobowe Zbigniewa Stypuły.

¹³⁵ AIPN Kr, 0159/2909, Akta osobowe Wiesława Szachowskiego.

Przebieg służby:

- od 16 IX 1969 do 1 VII 1973 r. funkcjonariusz MO KMiP w Nowym Sączu
- oficer SB Grupy Operacyjnej Referatu ds. Służby Bezpieczeństwa KMiP MO w Nowym Sączu – od 1 VII 1973 r.
- inspektor operacyjny SB Grupy Operacyjnej Referatu ds. Służby Bezpieczeństwa KMiP MO w Nowym Sączu – od 1 III 1974 r.
- w dyspozycji komendanta wojewódzkiego MO w Nowym Sączu – od 1 VI 1975 r.
- kierownik Samodzielnej Sekcji „A” SB KW MO w Nowym Sączu – od 1 VI 1975 r.
- w dyspozycji szefa WUSW w Nowym Sączu i mianowany na stanowisko inspektora Sekcji „A” SB WUSW w Nowym Sączu – od 31 I 1985 r.
- zwolniony z resortu 31 VII 1990 r.

Mikołaj Topuziak¹³⁶

s. Mikołaja, ur. 29 IX 1934 r.

Awanse:

- kapral MO – 16 VII 1960 r.
- sierżant MO – 22 VII 1961 r.
- podporucznik MO – 22 VII 1962 r.
- porucznik MO – 22 VII 1965 r.
- kapitan MO – 27 VI 1970 r.
- major MO – 22 VII 1976 r.
- podpułkownik MO – 7 X 1984 r.
- pułkownik MO – 8 III 1990 r.

Przebieg służby:

- oficer operacyjny Referatu ds. Bezpieczeństwa KP MO w Nowym Sączu – od 1 IV 1960 r.
- słuchacz rocznej Oficerskiej Szkoły Operacyjnej SB w Centrum Wyszkożenia MSW w Legionowie – od 7 IX 1961 r.
- w dyspozycji komendanta wojewódzkiego MO w Krakowie – od 3 VIII 1962 r.
- oficer operacyjny Referatu ds. Bezpieczeństwa KP MO w Nowym Sączu – od 1 IX 1962 r.
- st. oficer operacyjny Referatu ds. Bezpieczeństwa KP MO w Nowym Sączu – od 1 VIII 1964 r.
- inspektor Grupy Inspektorów Operacyjnych i Oficerów SB Referatu ds. Bezpieczeństwa KMiP MO w Nowym Sączu – od 1 IV 1967 r.
- pierwszy zastępca komendanta powiatowego MO ds. Służby Bezpieczeństwa w Suchej Beskidzkiej – od 1 VI 1970 r.

¹³⁶ AIPN Kr, 0154/914, Akta osobowe Mikołaja Topuziaka.

Struktury i kadry

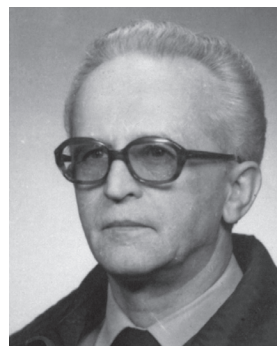
- słuchacz kursu doskonalenia kadr kierowniczych SB MSW – od 8 IV do 20 VI 1970 r.
- słuchacz kursu doskonalenia zawodowego w Łodzi dla pierwszych zastępców komendantów powiatowych ds. SB – od 18 IX do 31 X 1973 r.
- w dyspozycji komendanta wojewódzkiego MO w Nowym Sączu – od 1 VI 1975 r.
- zastępca naczelnika Wydziału IV SB KW MO w Nowym Sączu – od 1 VI 1975 r.
- zastępca naczelnika Wydziału Paszportów SB KW MO w Nowym Sączu – od 1 VI 1978 r.
- naczelnik Wydziału Paszportów SB WUSW w Nowym Sączu – od 16 X 1983 r.
- okresowy pracownik Wydziału Konsularnego Ambasady PRL w Kolonii w RFN – od 18 VII do 19 IX 1988 r.
- zwolniony z resortu 16 III 1990 r.

Jan Uroda

s. Ludwika, ur. 15 X 1928 r.

Awanse:

- st. strzelec KBW
- plutonowy – 23 VI 1952 r.
- sierżant – 30 XII 1952 r.
- st. sierżant – 28 IV 1953 r.
- chorąży – 21 VII 1953 r.
- podporucznik – 18 VII 1956 r.
- podporucznik MO – 8 II 1957 r.
- porucznik MO – 22 VII 1960 r.
- kapitan MO – 22 VII 1971 r.
- major MO – 30 VII 1979 r.

Przebieg służby:

- wartownik PUBP w Chrzanowie – od 26 XI 1951 r.
- słuchacz Szkoły Międzywojewódzkiej przy WUBP w Krakowie – od 1 XII 1951 r.
- referent Sekcji 4 PUBP w Chrzanowie – od 1 V 1952 r.
- w dyspozycji szefa WUBP w Krakowie – od 30 VI 1952 r.
- referent powiatowy PUBP w Nowym Sączu – od 1 VII 1952 r.
- sekretarz urzędu PUBP w Nowym Sączu – od 1 II 1953 r.
- referent terenowy dla obsługiwanego gm. Grybów PUBP w Nowym Sączu – od 1 X 1953 r.
- referent powiatowy PUBP w Nowym Sączu – od kwietnia 1954 r.
- st. referent PUdsBP w Nowym Sączu – od 1 IV 1955 r.
- oficer operacyjny PUdsBP w Nowym Sączu – od 1 IV 1956 r.
- oficer operacyjny Referatu ds. Bezpieczeństwa KP MO w Nowym Sączu – od 1 I 1957 r.

Kadra Referatu ds. Bezpieczeństwa/ds. Służby Bezpieczeństwa KP MO/KMiP MO...

- st. oficer operacyjny Referatu ds. Bezpieczeństwa KP MO w Nowym Sączu – od 18 II 1959 r.
- st. oficer operacyjny Sekcji Rejestracji Cudzoziemców Referatu ds. Bezpieczeństwa KP MO w Nowym Sączu – od 15 VII 1963 r.
- st. oficer operacyjny Grupy Rejestracji Cudzoziemców Referatu ds. Bezpieczeństwa KP MO w Nowym Sączu – od 1 IV 1967 r.
- st. inspektor operacyjny Grupy Inspektorów Operacyjnych i Oficerów SB Referatu ds. Bezpieczeństwa KP MO w Nowym Sączu – od 1 VI 1971 r.
- w dyspozycji komendanta wojewódzkiego KW MO w Nowym Sączu – od 1 VI 1975 r.
- st. inspektor Wydziału III SB KW MO w Nowym Sączu – od 1 IX 1975 r.
- kierownik sekcji Wydziału III SB KW MO w Nowym Sączu – od 1 V 1976 r.
- kierownik sekcji Wydziału IIIA SB KW MO w Nowym Sączu – od 15 VII 1979 r.
- zwolniony z resortu 31 X 1979 r.

Piotr Walczyk

s. Michała, ur. 19 VI 1923 r.

Awanse:

- chorąży – 1 I 1948 r.
- podporucznik – 22 VII 1951 r.
- porucznik – 21 VII 1954 r.
- kapitan MO – 22 VII 1961 r.

Przebieg służby:

- wartownik PUBP w Starachowicach – od 5 V 1945 r.
- słuchacz Centralnej Szkoły MBP w Łodzi – od 7 XI 1945 do 21 I 1946 r.
- w dyspozycji szefa WUBP w Szczecinie – od 7 II 1946 r.
- referent Sekcji 2 Wydziału IV WUBP w Szczecinie – od 16 III 1946 r.
- referent Sekcji 5 Wydziału IV WUBP w Szczecinie – od 23 III 1946 r.
- referent Sekcji 5 Wydziału IV WUBP w Krakowie – od 1 II 1949 r.
- st. referent Sekcji 5 Wydziału IV WUBP w Krakowie – od 1 VII 1951 r.
- st. referent Sekcji 5a Wydziału IV WUBP w Krakowie – od 1 IV 1952 r.
- st. referent Sekcji 3 Wydziału IV WUBP w Krakowie – od 1 III 1953 r.
- kierownik Sekcji 3 Wydziału IV WUBP w Krakowie – od 1 VIII 1953 r.
- słuchacz rocznej Szkoły Oficerskiej w Centrum Wyszkożenia MBP w Legionowie – od 1 IX 1954 r.
- kierownik Sekcji 5 Wydziału III WUdsBP w Krakowie – od 1 IX 1955 r.
- kierownik PUdsBP w Nowym Sączu – od 1 X 1955 r.

Struktury i kadry

- zastępca komendanta powiatowego MO ds. bezpieczeństwa w Nowym Sączu – od 1 I 1957 r.
- st. oficer operacyjny Wydziału III SB KW MO w Krakowie – od 1 I 1958 r.
- st. inspektor Grupy Inspektorów Operacyjnych Wydziału III SB KW MO w Krakowie – od 1 IV 1967 r.
- kierownik grupy w Grupie Inspektorów Operacyjnych Wydziału III SB KW MO w Krakowie – od 1 IX 1972 r.
- zwolniony z resortu 15 VIII 1973 r.

Zdzisław Walczak¹³⁷

s. Józefa, ur. 19 IV 1949 r.

Awanse:

- kapral MO – 3 V 1974 r.
- st. kapral MO – 31 VII 1975 r.
- plutonowy MO – 30 IX 1976 r.
- sierżant MO – 27 IX 1979 r.
- st. sierżant MO – 2 X 1981 r.
- mł. chorąży MO – 24 IX 1982 r.
- podporucznik MO – 24 VI 1985 r.
- porucznik – 21 IX 1989 r.

Przebieg służby:

- referent Grupy Paszportów i Dowodów Osobistych Referatu ds. Służby Bezpieczeństwa KMIP MO w Nowym Sączu – od 1 V 1974 r.
- słuchacz rocznej Szkoły SB w Ośrodku Szkolenia Kadry Kierowniczej w Łodzi – od 9 IX 1974 r.
- w dyspozycji komendanta wojewódzkiego MO w Nowym Sączu – od 31 V 1975 r.
- mł. inspektor Sekcji 2 Wydziału II SB KW MO w Nowym Sączu – od 1 VI 1975 r.
- inspektor Wydziału II SB KW MO w Nowym Sączu – od 1 VIII 1976 r.
- inspektor Wydziału „C” SB KW MO w Nowym Sączu – od 1 III 1980 r.
- inspektor Sekcji „C” Wydziału Zabezpieczenia Operacyjnego SB KW MO w Nowym Sączu – od 1 VIII 1982 r.
- kierownik Sekcji „C” Wydziału Zabezpieczenia Operacyjnego SB WUSW w Nowym Sączu – od 16 X 1988 r.
- p.o. naczelnik Wydziału „C” SB WUSW w Nowym Sączu – od 1 II 1990 r.
- zwolniony z resortu 31 VII 1990 r.

¹³⁷ AIPN Kr, 0226/40, Teczka personalna Zdzisława Walczaka; AIPN Kr, 610/1, Kopia kart ewidencyjnych przebiegu służby Zdzisława Walczaka.

Antoni Waligóra¹³⁸

s. Jana, ur. 30 XI 1933 r.

Awanse:

- kapral MO – 16 XII 1964 r.
- plutonowy MO – 16 VII 1965 r.
- podporucznik MO – 22 VII 1967 r.
- porucznik MO – 22 VII 1971 r.

Przebieg służby:

- oficer operacyjny Referatu ds. Bezpieczeństwa KP MO w Limanowej – od 15 XII 1964 r.
- słuchacz Szkoły Oficerskiej CW MSW w Legionowie – od 5 IX 1966 r.
- oficer Grupy Inspektorów Operacyjnych Referatu ds. Bezpieczeństwa KP MO w Limanowej – od 1 IV 1967 r.
- oficer Grupy Inspektorów i Oficerów SB Referatu ds. Służby Bezpieczeństwa KMiP MO w Nowym Sączu – od 1 V 1970 r.
- inspektor operacyjny SB Grupy Inspektorów Operacyjnych i Oficerów SB Referatu ds. Służby Bezpieczeństwa KMiP MO w Nowym Sączu – od 1 VI 1971 r.
- zwolniony z resortu 31 V 1973 r.

Stanisław Wnęk¹³⁹

s. Józefa, ur. 18 X 1940 r.

Awanse:

- plutonowy MO – 15 V 1964 r.
- podporucznik MO – 22 VII 1966 r.
- porucznik MO – 22 VII 1971 r.
- kapitan MO – 22 VI 1978 r.

Przebieg służby:

- oficer operacyjny Referatu ds. Bezpieczeństwa KP MO w Nowym Sączu – od 15 V 1964 r.
- słuchacz Szkoły Oficerskiej CW MSW w Legionowie – od 3 IX 1965 r.
- w dyspozycji komendanta wojewódzkiego MO ds. bezpieczeństwa w Krakowie – od 1 VIII 1966 r.
- oficer operacyjny Referatu ds. Bezpieczeństwa KMiP MO w Nowym Sączu – od 1 IX 1966 r.
- oficer Grupy Inspektorów Operacyjnych i Oficerów SB Referatu ds. Bezpieczeństwa KMiP MO w Nowym Sączu – od 1 IV 1967 r.

¹³⁸ AIPN Kr, 0154/681, Akta osobowe Antoniego Waligóry.

¹³⁹ AIPN Kr, 0154/833, Akta osobowe Stanisława Wnęka.

Struktury i kadry

- inspektor operacyjny Grupy Inspektorów Operacyjnych i Oficerów SB Referatu ds. SB KM i P MO w Nowym Sączu – od 1 XI 1970 r.
- w dyspozycji komendanta wojewódzkiego MO w Nowym Sączu – od 1 VI 1975 r.
- kierownik sekcji Wydziału IV SB KW MO w Nowym Sączu – od 1 VI 1975 r.
- zwolniony z resortu 12 X 1983 r.

Edward Żyła

s. Jana

ur. 8 IX 1925 r.

Awanse:

- st. strzelec – 12 X 1947 r.
- kapral – 18 XII 1949 r.
- st. sierżant – 20 XII 1950 r.
- chorąży – 20 VII 1952 r.
- podporucznik – 21 VII 1954 r.
- porucznik – 27 XII 1956 r.
- kapitan MO – 22 VII 1962 r.

Przebieg służby:

- wartownik aresztu PUBP w Kolnie – od 30 IX 1948 r.
- słuchacz VII wojewódzkiego kursu specjalnego przy WUBP w Białymstoku – od 15 X 1948 r.
- mł. referent ds. wywiadu PUBP w Bielsku Podlaskim – od 24 II 1949 r.
- st. referent ds. wywiadu PUBP w Bielsku Podlaskim – od 1 VIII 1950 r.
- st. referent punktu „B” PUBP w Bielsku Podlaskim – od 1 V 1952 r.
- st. referent terenowy do obsługi miejscowości Topczewo i Domanowo PUBP w Bielsku Podlaskim – od 1 XI 1952 r.
- st. referent powiatowy PUBP w Bielsku Podlaskim – od 15 III 1953 r.
- zastępca szefa PUBP w Wysokiem Mazowieckiem – od 1 III 1954 r.
- zastępca kierownika PUdsBP w Wysokiem Mazowieckiem – od 1 IV 1955 r.
- kierownik PUdsBP w Ełku – od 15 X 1955 r.
- zastępca komendanta powiatowego MO ds. bezpieczeństwa w Ełku – od 1 I 1957 r.
- w dyspozycji komendanta wojewódzkiego MO w Krakowie – od 10 XII 1957 r.
- zastępca komendanta powiatowego MO ds. bezpieczeństwa w Nowym Sączu – od 1 I 1958 r.
- w dyspozycji komendanta wojewódzkiego MO w Krakowie – od 15 VIII 1961 r.
- st. oficer operacyjny Referatu ds. Bezpieczeństwa KD MO w Krakowie-Nowej Hucie – od 1 IX 1961 r.
- st. inspektor Grupy Inspektorów Operacyjnych SB KD MO w Krakowie-Nowej Hucie – od 1 IV 1967 r.
- st. inspektor Wydziału IIIA Grupy Operacyjnej w Nowej Hucie KM MO w Krakowie – od 1 VI 1975 r.
- zwolniony z resortu 31 X 1975 r.

Marcin Kasprzycki

**Staff of the Security Department/
ds. SB KP MO/KMiP MO in Nowy Sącz
between 1957-1975**

Summary

The article discusses the issue of staffing of the Security Department in Nowy Sącz in the years 1957–1975. Full-time status and organisation of the department based on the organizational orders were described, also there is a presentation of the characteristics of the deputies of the MO commanders dealing with security or security service and all characteristics of Security Service officers in Nowy Sącz including the evaluation of their work and the tasks carried out. Based on the personal files there is a presentation of a group portrait of the staff of the Department and personnel rotation is also discussed. Article also includes an annex showing the timeline of the career of all employed in the Security Department in Nowy Sącz.

Key words: Security Service, Security Department, Nowy Sącz, full-time status, Security Department organisation, Security Department employees in Nowy Sącz